

ISSN: 2980-2776

DOI: 10.5281/zenodo.18051989

This article is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Greimas ve Barthes yaklaşımlarıyla *Sana Gül Bahçesi Vadetmedim*: Yapısal ve ideolojik çözümleme

[Structural and ideological analysis of *Sana Gül Bahçesi Vadetmedim* through Greimas and Barthes approaches]

[Analyse structurale et idéologique de *Sana Gül Bahçesi Vadetmedim* selon les approches de Greimas et Barthes]

Demet ERDEM*

Geliş Tarihi/ Received: 02.11.2025 Kabul Tarihi/ Accepted: 04.12.2025 Yayın Tarihi/ Published: 31.12.2025 Makale Türü/ Article Type: Araştırma makalesi/ Research article

Özet

Göstergebilim, anlatı metnlerinin yapısal öğelerini ve bu öğeler arasındaki ilişkileri çözümlemeyi amaçlayan bir bilimsel yaklaşımdır. Göstergebilimsel Dörtgen (Fr. carré sémiotique), Algirdas Julien Greimas tarafından geliştirilen anlamlama göstergebiliminin mantıksal ve çizimsel temsili olup, anlam evrenlerini oluşturan soyut birimleri ve bu birimler arasındaki ilişkileri belirleyip sınıflandırmaya yönelik bir yöntemdir. Greimas'ın yapısal modeli, anlatıların eyleyenler, karşıtlıklar ve soyut anlam birimleri arasındaki ilişkilerin saptanmasına; dolayısıyla anlatı izlenceleri üzerinden çözülmesine olanak tanımaktadır. Buna karşılık, Roland Barthes'ın mit kuramı, anlamın toplumsal ve ideolojik düzlemde nasıl kurulduğunu ve yeniden nasıl üretildiğini açığa çıkarmaktadır. Joanne Greenberg'in *Sana Gül Bahçesi Vadetmedim* adlı romanı, bireysel kimlik arayışları ile toplumsal normlar arasındaki etkileşimi gözler önüne sermektedir. Bu çalışmanın temel motivasyonu, söz konusu romandaki bireysel ve toplumsal anlam katmanlarının tek bir yöntemle açıklanamayacağı düşüncesine dayanmaktadır. Araştırma, nitel araştırma deseninde tasarlanmış olup, doküman analizi yöntemiyle roman metni üzerinde göstergebilimsel çözümleme gerçekleştirilmiştir. Çözümleme süreci iki aşamalı olarak yürütülmüştür. İlk aşamada, Greimas'ın eyleyenler modeli ve anlamsal karşıtlıklar kuramı aracılığıyla anlatı örgüsü çözümlenmiş; özne, nesne, yardımcı ve engelleyici roller belirlenmiş; temel karşıtlıklar dörtgeni üzerinden romandaki çatışma eksenleri ortaya çıkarılmıştır. Bu bağlamda, Deborah'ın özne konumunda yer aldığı, değer nesnesine ulaşma sürecinde yardımcı ve engelleyici eyleyenlerin belirleyici olduğu saptanmıştır. İkinci aşamada ise Barthes'ın mit kuramı kullanılarak "delilik", "hastane" ve "dil" temalarının ideolojik işlevleri incelenmiştir. Delilik, bireysel bir rahatsızlık olmanın ötesinde, toplumsal düzeni tanımlayıp sınırlandıran bir mit olarak değerlendirilmiştir. Hastane, yalnızca bir tedavi mekânı değil, aynı zamanda toplumsal normların yeniden üretildiği ideolojik bir alan olarak ele alınmıştır. Dil ise Deborah'un iç dünyası ile toplumsal beklentiler arasındaki gerilimi yansıtan bir araç olarak yorumlanmıştır. Bu çözümler, bireysel kimlik arayışı ile toplumsal düzen arasındaki etkileşimi görünür kılmaktadır. Bulgular, edebî metinlerin çok katmanlı doğasının tek bir kuramsal yaklaşımla tam olarak kavranamayacağını; yapısal (Greimasçı) çözümleme ile ideolojik (Barthesçı) çözümlemenin birlikte kullanılmasının anlamı daha bütüncül biçimde açığa çıkardığını göstermektedir. Sonuç olarak, bu araştırma edebiyat çözümlerinde yöntemsel çeşitliliğin önemine dikkat çekmekte ve çok katmanlı çözümlerlerin, edebî metinlerin derin yapısını anlamada sağladığı katkıyı ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göstergebilim, Greimas, Barthes, mit, eyleyenler modeli, delilik, ideoloji, anlatı çözümlemesi

Abstract

Semiotics is a scientific approach that aims to analyze the structural components of narrative texts and the relationships among these

*Sorumlu Yazar: Demet ERDEM, Araştırmacı, Türkiye, demeterdem43@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1335-3986>.

components. The Semiotic Square (Fr. carré sémiotique), developed by Algirdas Julien Greimas, serves as the logical and diagrammatic representation of signification semiotics, a method designed to identify and classify the abstract units that constitute the universe of meaning and the relationships among them. Greimas's structuralist model enables the identification of relations among actants, oppositions, and abstract semantic units within narratives, thereby allowing analysis through narrative programs. In contrast, Roland Barthes's myth theory reveals how meaning is constructed and reproduced within social and ideological frameworks. Joanne Greenberg's *Sana Gül Bahçesi Vadetmedim* [I Never Promised You a Rose Garden] illustrates the interaction between individual quests for identity and societal norms. The fundamental motivation of this study is the assumption that the individual and social layers of meaning within the novel cannot be sufficiently explained through a single analytical method. Designed as a qualitative research, the study employs document analysis to conduct a semiotic examination of the novel. The analysis process was carried out in two stages. In the first stage, the narrative structure was analyzed using Greimas's actantial model and the theory of semantic oppositions; the roles of subject, object, helper, and opponent were identified, and the conflict axes within the novel were revealed through the semiotic square of fundamental oppositions. In this context, it was determined that Deborah occupies the position of the subject, while the helper and opponent actants play decisive roles in her pursuit of the value object. In the second stage, using Barthes's myth theory, the ideological functions of the themes of madness, hospital, and language were analyzed. Madness was interpreted not merely as an individual disorder but as a myth that defines and confines social order. The hospital was considered not only a site of treatment but also an ideological space where social norms are reproduced. Language, on the other hand, was examined as a means reflecting the tension between Deborah's inner world and societal expectations. These analyses make visible the interaction between the search for individual identity and the constraints of social order. The findings indicate that the multilayered nature of literary texts cannot be fully comprehended through a single theoretical approach; rather, the combined use of structural (Greimassian) and ideological (Barthesian) analyses provides a more holistic understanding of meaning. In conclusion, this study emphasizes the significance of methodological diversity in literary analysis and demonstrates how multi-layered approaches contribute to a deeper understanding of the structural and ideological dimensions of literary texts.

Keywords: *Semiotics, Greimas, Barthes, myth, actantial model, madness, ideology, narrative analysis*

Résumé

La sémiotique est une approche scientifique visant à analyser les composantes structurelles des textes narratifs ainsi que les relations qui s'établissent entre elles. Le Carré sémiotique (Fr. carré sémiotique), développé par Algirdas Julien Greimas, constitue la représentation logique et diagrammatique de la sémiotique de la signification, une méthode conçue pour identifier et classer les unités abstraites qui forment l'univers du sens ainsi que les relations qu'elles entretiennent. Le modèle structuraliste de Greimas permet d'identifier les relations entre les actants, les oppositions et les unités sémantiques abstraites dans les récits, ouvrant ainsi la voie à une analyse fondée sur les programmes narratifs. En revanche, la théorie du mythe de Roland Barthes met en lumière la manière dont le sens est construit et reproduit dans les cadres sociaux et idéologiques. Le roman de Joanne Greenberg, *Sana Gül Bahçesi Vadetmedim* [Je ne t'ai jamais promis un jardin de roses], illustre l'interaction entre les quêtes individuelles d'identité et les normes sociales. La motivation fondamentale de cette étude repose sur l'hypothèse selon laquelle les couches de sens individuelles et sociales du roman ne peuvent être pleinement expliquées par une seule méthode analytique. Conçue comme une recherche qualitative, l'étude utilise l'analyse documentaire afin de réaliser un examen sémiotique du texte romanesque. Le processus d'analyse s'est déroulé en deux étapes. Dans la première, la structure narrative a été étudiée à l'aide du modèle actantiel de Greimas et de la théorie des oppositions sémantiques ; les rôles de sujet, d'objet, d'adjuvant et d'opposant ont été identifiés, et les axes de conflit du roman ont été mis en évidence à travers le carré sémiotique des oppositions fondamentales. Dans ce contexte, il a été établi que Deborah occupe la position de sujet, tandis que les actants adjuvants et opposants jouent un rôle déterminant dans sa quête de l'objet de valeur. Dans la deuxième étape, en mobilisant la théorie du mythe de Barthes, les fonctions idéologiques des thèmes de la folie, de l'hôpital et du langage ont été analysées. La folie a été interprétée non pas comme un simple trouble individuel, mais comme un mythe définissant et délimitant l'ordre social. L'hôpital a été considéré non seulement comme un lieu de soin, mais aussi comme un espace idéologique où se reproduisent les normes sociales. Le langage, quant à lui, a été envisagé comme un moyen reflétant la tension entre le monde intérieur de Deborah et les attentes sociales. Ces analyses rendent visible l'interaction entre la quête d'identité individuelle et les contraintes de l'ordre social. Les résultats indiquent que la nature plurielle et stratifiée des textes littéraires ne peut être pleinement comprise à travers une seule approche théorique ; au contraire, la combinaison d'une analyse structurale (greimassienne) et d'une analyse idéologique (barthésienne) permet de saisir le sens de manière plus globale. En conclusion, cette recherche souligne l'importance de la diversité méthodologique dans l'analyse littéraire et démontre comment les approches multi-couches contribuent à une compréhension plus approfondie des dimensions structurelles et idéologiques des textes littéraires.

Mots-clés : Sémiotique, Greimas, Barthes, mythe, modèle actantiel, folie, idéologie, analyse narrative

1.Giriş

Joanne Greenberg'in *Sana Gül Bahçesi Vadetmedim* (1989) adlı romanı, bireyin kimlik arayışını delilik, özgürlük ve toplumsal baskı ekseninde ele alan, modern edebiyatın önemli metinlerinden biridir. Roman, genç Deborah Blau'nun zihinsel kırılmalarını ve tedavi sürecini anlatırken, toplumun "normal" ve "anormal" kavramlarını nasıl inşa ettiğini gözler önüne sermektedir. Örneğin, "Deborah'ın küçük anormallikleri, korkuları ve yalnızlığı büyük bir kentteki kimliksizlik içinde daha az garip görünebilirdi. Deborah hâlâ tam anlamıyla mutlu değildi" (Greenberg, 1989, s. 56). Bu bağlamda eser, bireysel deneyim ile toplumsal normların kesişim noktasında anlam kazanan bir anlatı olarak okunabilmektedir. Roman,

Deborah'ın iç dünyasındaki çatışmaları yalnızca bireysel bir hastalık öyküsü olarak değil, aynı zamanda toplumsal ölçütlerin bir yansıması olarak sunmaktadır. “Anormallik” kavramı Deborah'ın kişisel özelliklerinden çok, toplumun neyi “normal” kabul ettiğine göre şekillenmektedir. Büyük bir kentte bireylerin kimliksizliği ve yabancılaşması düşünüldüğünde, Deborah'ın korkuları ya da tuhaflıkları artık patolojik değil, neredeyse sıradan hale gelmektedir. Ancak bu durum, onun mutluluğa ulaşmasını sağlamakla kalmaz aynı zamanda toplumsal uyum, bireysel bütünlük anlamı da taşımamaktadır. Dolayısıyla roman, “normal olma” arzusu ile “kendilik” arasındaki gerilimi sorgulayarak, toplumsal normların bireyin ruhsal dünyasındaki baskıcı etkisini görünür kılmaktadır.

1960'lı yılların Amerika'sında psikanaliz, psikiyatri ve kadın kimliği tartışmaları, delilik kavramının toplumsal ve ideolojik boyutlarını biçimlendiriyordu (Foucault, 2006, s. 297). Roman, bu tarihsel bağlamı metne yansıtarak, Deborah'ın içsel çatışmalarını sadece bireysel bir sorun olmaktan çıkarıp toplumsal ideolojilerle ilişkilendirmektedir.

Bu çalışmanın temel problemi, Greenberg'in romanında delilik, bireysel kimlik ve toplumsal normlar arasındaki ilişkinin nasıl kurgulandığıdır. Araştırma sorusu şu şekilde belirlenmiştir: Greenberg'in romanında delilik ve bireysel kimlik, toplumsal norm ve ideoloji çerçevesinde nasıl temsil edilmektedir?

Roman, göstergebilimsel bir çerçevede çözümlenecektir. Roland Barthes'ın mit kuramı, metindeki delilik söyleminin toplumsal ideolojiyle nasıl kodlandığını çözümlemek için kullanılacaktır. Barthes'a göre mit, birinci düzey göstergesel sistemin işlevini ikinci düzeyde yeniden üretmekte ve toplumsal değerleri apolitik ve evrensel görünür kılmaktadır (Barthes, 1957). Deborah'ın yaşadığı dışlanma ve tedavi süreci, bu bakış açısıyla, bireysel bir psikoz anlatısı olmanın ötesinde toplumsal normların ideolojik bir yansıması olarak değerlendirilebilmektedir.

Ayrıca, A. J. Greimas'ın eyleyenler modeli ve göstergebilimsel dörtgeni, anlatıdaki çatışmaları ve karakterlerin işlevlerini çözümlemek için yol gösterici olacaktır. Romanın merkezinde yer alan “özgürlük/bağımlılık” ve “normal/anormal” karşıtlıkları, eyleyenler şeması ile çözümlendiğinde, Deborah'un hem özne hem de alıcı olarak nasıl işlev gördüğü anlaşılabilir. Örneğin, Deborah'un kendi iradesini vurguladığı “Şimdi deliyim. Siz hasta olduğumu –bir hastaneye yatmamı gerektirecek kadar hasta olduğumu– kabul ettiğiniz anda, sandığımdan daha normal olduğumu kanıtlamıştınız bana. Biliyorsunuz, kişi ne kadar normalse o kadar da güçlü olur” (Greenberg, 1989, s. 233) cümlesi, karakterin eyleyen rolünü toplumsal bağlam içinde nasıl yeniden tanımladığını ortaya koymaktadır.

Bu makalenin amacı, Greenberg'in romanında delilik, kimlik ve toplumsal normlar arasındaki ilişkiyi Barthes ve Greimas'ın göstergebilimsel araçlarıyla ortaya koymaktır. Bu çalışmada Barthes ve Greimas'ın göstergebilimsel yöntemlerinin tercih edilmesinin nedeni, Greenberg'in romanında delilik, kimlik ve toplumsal normlar arasındaki karmaşık ilişkileri hem anlam düzeyinde hem de yapısal düzlemde çözümlemeye olanak tanımasıdır. Barthes'ın mit kuramı, metinde ideolojik anlamların nasıl üretildiğini ve toplumsal normların “doğal” bir gerçeklik gibi sunulduğunu ortaya koyarken; Greimas'ın anlamsal yapılar kuramı, bu ideolojik anlamların anlatı içindeki karşıtlıklar ve dönüşümler aracılığıyla nasıl biçimlendiğini açıklama imkânı vermektedir. Dolayısıyla iki kuramın birlikte kullanılması, romanın yalnızca bireysel bir delilik hikâyesi değil, aynı zamanda toplumsal ideolojilerin yeniden üretildiği bir anlatı olarak okunmasına olanak sağlamaktadır. Makale, önce kuramsal çerçeveyi sunacak, ardından metin çözümlemesini yapacak ve son olarak elde edilen bulguları edebî, ideolojik ve toplumsal bağlamda değerlendirecektir. Böylece Sana Gül Bahçesi Vadetmedim, bireysel deneyimin ötesinde, toplumsal ideolojilerin görünür kılındığı bir anlatı olarak yeniden yorumlanacaktır.

2. Yöntem

Joanne Greenberg'in *Sana Gül Bahçesi Vadetmedim* adlı eseri, A. J. Greimas'ın Eyleyenler Şeması ve Göstergebilimsel Dörtgeni aracılığıyla çatışmalar ve karşıtlıklar bakımından çözümlenmiş; ayrıca Roland Barthes'ın anlamın nasıl yapılandırıldığı ve toplumsal bağlamda hangi işlevleri üstlendiğine dair yaklaşımıyla destekleyici bir çözümleme yapılmıştır. Eyleyenler Şeması, metin içindeki ilişkileri ve karakterlerin rollerini belirlemede etkili bir araç olarak kullanılmıştır. Örneğin, Deborah'ın akıl sağlığını yeniden kazanabilmek amacıyla akıl hastanesine yatması ve bunu aile ile toplumsal baskılar nedeniyle kabullenmek zorunda kalması, toplumda delilik kavramının algılanma biçimini; bununla bağlantılı olarak ötekileştirilme ve damgalanma gibi olumsuz çatışmaları açık biçimde görünür kılmaktadır. Bu şema, karakterlerin anlatıdaki işlevlerini ve olay örgüsündeki hareket noktalarını netleştirmektedir. Buna karşılık, Göstergebilimsel Dörtgen, metindeki daha derin ve soyut anlam katmanlarını açığa çıkarmak, temel karşıtlıkların dönüşümünü incelemek için kullanılmıştır. Böylece, eser hem yapısal hem de ideolojik düzeyde incelenmiş ve farklı göstergebilimsel yaklaşımların birbirini nasıl tamamladığı ortaya konmuştur. Ayrıca göstergebilimsel çözümleme yapılırken Nitel Araştırma Yöntemlerinden Doküman analizi kullanılmıştır. Doküman analizi, yazılı belgelerin içeriklerinin sistematik ve titiz bir biçimde incelenmesine dayanan nitel bir araştırma yöntemidir (Wach & Ward, 2013). Bu yöntemde sırasıyla gözden geçirme (yüzeysel inceleme), okuma (derinlemesine inceleme) ve yorumlama aşamaları yer almaktadır (Bowen, 2009, s. 32). Çalışmamız da bu aşamalar dikkate alınarak yürütülmüştür.

3. Algirdas J. Greimas'ın göstergebilimi

3.1. Eyleyen çizelgesi

etrafında birleşmektedir. Anlatıdaki temel çatışma, özne ile karşı öznenin bu değer nesne üzerindeki mücadelesinden doğmaktadır.

Courtés (1991, s. 83), anlatı izlencesini temel izlence ve kullanımdaki izlence olarak ikiye ayırmaktadır. Bertrand (2000, s. 184) da bu ayrımı benimseyerek, kullanımdaki izlencenin tamamlanmasının temel izlencenin gerçekleşmesi için zorunlu olduğunu belirtmektedir. Günümüzde ise anlatı izlencelerinin sayısına ilişkin daha esnek bir yaklaşım benimsenmekte; aynı metin içinde birden fazla izlencenin kurulabileceği kabul edilmektedir (Courtés, 1995, s. 50).

Aİ'nin Eyleyenleri	kt Aİ'nin eyleyenleri
(1) Gn	(7) (kt Gn)
(2) Gln	(8) (kt Gln)
(3) Ö (kt Aİ'de: 11)	(9) kt Ö (Aİ'de: 6)
(4) N(kN/dN) (kt Aİ'de: 4)	(4) N(kN/dN) (kt Aİ'de: 4)
(5) Yrd (kiplikler) (kt Aİ'de: 11)	(10) kt Yrd (Aİ'de: 6)
(6) Eng (kt Aİ'de: 9-10)	(11) kt Eng (Aİ'de: 3-5)

Çizelge 1: Anlatı izlencesi¹ ve karşı anlatı izlencesindeki eyleyenlerin konumları (Günay, 2013, s. 36)

Dolayısıyla, eyleyen çizelgesi anlatının yapısal çözümlemesinde merkezi bir araçtır. Ancak modern göstergebilim, bu modeli sabit ve kapalı bir şema olmaktan çıkararak, özne, nesne ve gönderen ilişkilerini farklı düzeylerde yeniden tanımlamış; böylece anlatı çözümlemelerine daha esnek ve işlevsel bir bakış açısı kazandırmıştır.

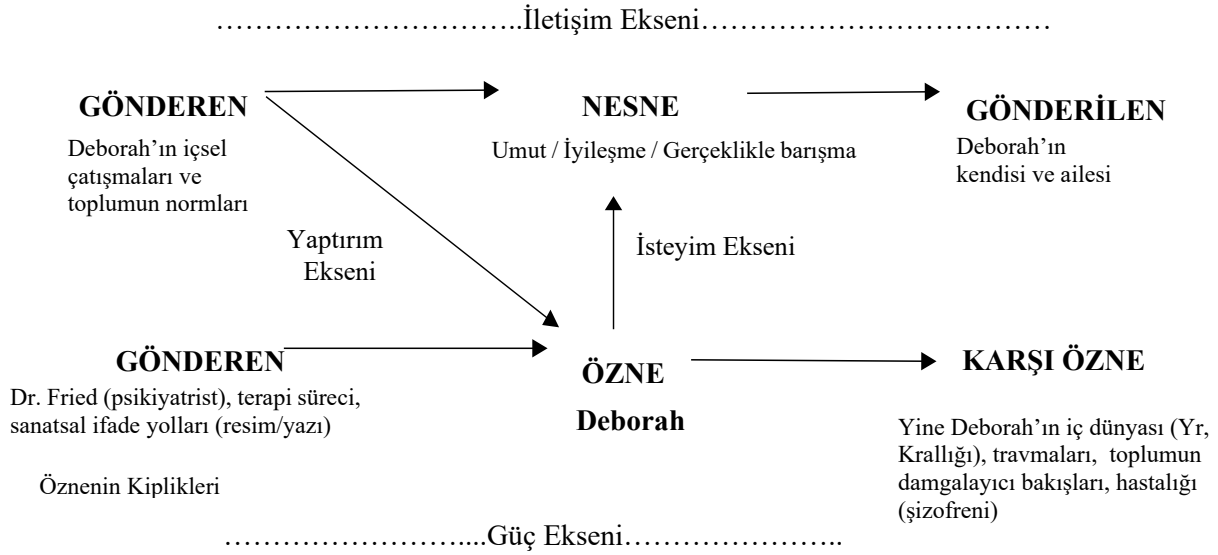
3.1.1. Sana Gül Bahçesi Vadetmedim romanındaki çatışmaların eyleyenler modeline göre çözümlemesi ve karşıtlıkların belirlenmesi

Romanda yer alan temel karşıtlıkların belirlenmesi gerekmektedir; zira bu karşıtlıklar, romanın ana çatısını ve konusunu oluşturmaktadır. Yazarın iletmek istediği temel mesaj, söz konusu karşıtlıklar aracılığıyla okuyucuya aktarılmaktadır. Çalışmanın çok yönlü ve derinlemesine bir çözümleme sunabilmesi amacıyla, Roland Barthes'ın göstergebilimi yaklaşımı (anlam katmanları ve mit) temel alınmış; buna ek olarak, metin içi ilişkileri ortaya koymak amacıyla Greimas'ın Eyleyenler Modeli'ne de başvurulmuştur. Zira anlatıdaki çatışmaların karşıtlıklar üzerinden çözümlemesi, romanın gösterge düzlemini daha sağlıklı biçimde kavramamıza olanak tanımaktadır.

3.1.2. Deborah ile umut/iyileşme arasındaki ilişki

Joanne Greenberg'in Sana Gül Bahçesi Vadetmedim romanında, şizofren teşhisi konulan Deborah, kendini gerçekle bağlarını kopardığı hayali bir dünya olan Yr Krallığına kapatmaktadır. Roman, Deborah'ın terapi süreciyle bu karanlık dünyadan çıkıp umut, iyileşme ve gerçeklikle barışma yolunda attığı adımları konu almaktadır. Roman boyunca Deborah'ın içsel çatışmaları, toplum baskıları ve tedavi sürecindeki dönüşümüyle umuda ulaşma yolculuğu aktarılmaktadır.

¹ Kısaltmalar: (Aİ: Anlatı izlencesi, kt Aİ: karşı anlatı izlencesi, Gn: Gönderen, kt Gn: Karşı gönderen, Gln: Gönderilen, kt Gln: Karşı Gönderilen, Ö: Özne, kt Ö: Karşı özne, N: Nesne, kN: Kipsel nesne, dN: Değer nesne, Yrd: Yatdımıcı, kt Yrd: Karşı yardımcı, Eng: Engelleyici, kt Eng: karşı engelleyici).

Çizge 3: Deborah ile umut/iyileşme arasındaki ilişkinin eyleyenler şeması

Joanne Greenberg'in Sana Gül Bahçesi Vadetmedim romanında anlatı izlencesinin göndereni, Deborah'ın yaşadığı çocukluk travmaları, aile içi baskılar ve toplumun dışlayıcı tutumlarıdır. Bu unsurlar, Deborah'ı içsel bir arayışa yönlendirmiş, onu kendi zihinsel evreninde anlam aramaya zorlamıştır. Yani gönderen, özneyi (Deborah'ı) harekete geçiren psikolojik ve toplumsal gücü temsil etmektedir.

Buna karşılık, karşı anlatı izlencesinde (kt Aİ) yer alan karşı gönderen, Deborah'ın zihninde yarattığı Yr Krallığı'dır. Bu krallık, başlangıçta onu dış dünyanın acılarından korusa da zamanla onun gerçeklikle bağını koparan bir güç hâline gelmektedir. Böylece Yr Krallığı, anlatı düzeyinde özneyi kendi amacından uzaklaştıran, onu içsel esarete yönelten bir karşı gönderen olarak konumlanmaktadır.

Anlatı izlencesinde gönderilen (Gln), Deborah'ın ulaşmak istediği iyileşme, umut ve gerçeklikle yeniden bağ kurma hâlidir. Bu hedef, sadece Deborah'ın değil, ailesinin de huzur bulmasını temsil etmektedir. Deborah'ın annesi Esther'in "raporda yazan 'saldırgan' kelimesinin değişmesini umut etmesi" de bu gönderileni sembolik düzeyde desteklemekte — aile, Deborah'ın iyileşmesini duymak, yani "gerçekliği değiştirmek" istemektedir. "Saldırgan... saldırgan da ne demek?" dedi Esther Blau rapora yeniden bakarak. Bu sözcüğün değişmesini ya da bu sözcüğü değiştirip onun duymak istediği güzel gerçeği anlatan bir sözcüğe dönüştürecek bir başkasının ortaya çıkmasını umut ediyordu" (Greenberg, 1989, s. 45).

Buna karşı olarak karşı gönderilen (kt Gln), deliliğin ideolojik yüceltilmesidir. Yr Krallığı'nın sunduğu özgürlük, kimlik ve tanrısal güç illüzyonu, Deborah'ı iyileşme fikrinden uzaklaştırmaktadır. Bu karşı gönderilen, hastalığın kendisini bir kimlik biçimi olarak sunmakta ve Deborah'ın umutla kurduğu bağı zayıflatmaktadır.

Anlatı izlencesinde özne (Ö) Deborah'tır. O hem kendi bilinciyle hem de hastalığın dayattığı kimliklerle mücadele eden bir figürdür. Gerçek dünyaya dönme arzusu, onun umut ve iyileşme nesnesine yönelmesini sağlamaktadır.

Ancak karşı özne (kt Ö), Deborah'ın zihninde yer alan Yr Krallığı'ndaki figürlerdir. Bu figürler —özellikle Yr halkının "saflık" ve "tanrısalılık" ideolojisi— Deborah'ın dünyayla temasını engellemektedir. Böylece anlatının iki öznesi (Deborah ve onun içindeki hayali özne) birbirine karşı konumlanmaktadır. Roman boyunca Deborah, kendi içindeki bu iki özne arasında salınmaktadır.

Her iki izlencede ortak olan nesne (N) "umut"tur. Ancak bu umut, kipliksel (kN) ve değer (dN) düzeylerinde iki farklı biçimde işlemektedir. Deborah için umut, önce "inanma" ve "deneme cesareti" (kipliksel düzlem) olarak başlamakta; ardından "iyileşme" ve "kendini kabul" (değer düzlemi) hâline gelmektedir. Dr. Fried'in "Çalışmamıza ve içinde gizli olan iyileşme gücüne inan" (s.193) sözleri, Deborah'ın bu iki düzeyde ilerleyişini göstermektedir.

Karşı anlatı izlencesinde ise aynı nesne —umut— sapmaya uğramaktadır. Yr Krallığı, Deborah'a sahte bir "umut" sunmakta; o, orada özgürleştiğini sanırken aslında daha derin bir esarete sürüklenmektedir. Bu da nesnenin anlamının çift değerli hâle geldiğini göstermektedir.

Anlatı izlencesinde yardımcı eyleyen (Yrd), Deborah'a terapi sürecinde destek olan Dr. Fried, sanatsal ifade biçimleri (resim, yazı) ve zaman zaman ailesinin gösterdiği sevgidir. Dr. Fried, özellikle anlamlı bir yardımcıdır; çünkü Deborah'ın kendi içsel dilini çözmesine ve onu gerçek dünyaya yeniden bağlamasına yardımcı olmaktadır.

Karşı yardımcı (kt Yrd) ise, Deborah'ın zihinsel yapısında yer alan "mantıklaştırmacı sesler"dir. Yr Krallığı'nda ona "sen güçlüsün, tanrısın" diyen sesler, aslında özneyi iyileşme hedefinden uzaklaştırarak dolaylı biçimde karşı anlatıya hizmet etmektedir. Böylece yardımcı işlevi taşıyan unsurların bazıları, karşı izlencede engelleyiciye dönüşmektedir.

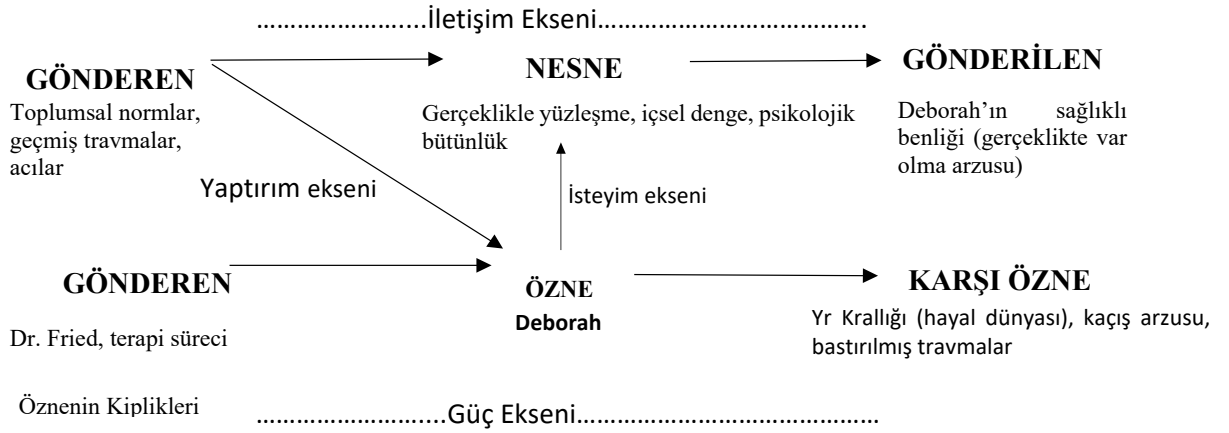
Engelleyiciler (Eng), Deborah'ın yolculuğundaki en güçlü direnç noktalarıdır: Yr Krallığı'nın çağrısı, geçmiş travmalar, toplumun "akıl hastası" etiketleri ve kendi benliğine duyduğu güvensizlik. Bu engeller, Deborah'ın umut nesnesine ulaşmasını sürekli ertelemektedir.

Ancak karşı engelleyici (kt Eng), Dr. Fried'in sabırlı yaklaşımı ve Deborah'ın içsel farkındalığıdır. Fried'in terapide kullandığı empatik dil, Deborah'ın zihinsel engellerini çözmesini sağlamaktadır. Böylece karşı engelleyici, öznenin kendi içsel düşmanlarını aşmasına aracı olmaktadır.

Romanın sonunda Deborah, tamamen iyileşmese de, gerçeklikle yeniden temas kurabilmeyi başarmaktadır. Bu durum, anlatı izlencesinin olumlu bir biçimde sonuçlandığını göstermekte: Öznenin arayışı tamamlanmasa da, umut yeniden üretilebilmiştir.

3.1.3. Deborah ile gerçeklik ve hayal arasındaki ilişki

Romanın başında Deborah'ın durumu çok karanlık ve umutsuzdur. Ancak tedavi süreci boyunca bir aydınlanma ve iyileşme süreci başlamaktadır. Bu karşıtlık, psikolojik mücadelelerde umudun ve inancın ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Çizge 4: Deborah ile gerçeklik ve hayal arasındaki ilişkinin eyleyenler şeması

Anlatı izlencesinin göndereni (Gnd), Deborah'ın yaşadığı çocukluk travmaları, aile içi baskılar ve toplumun dışlayıcı tutumlarıdır. Bu unsurlar, Deborah'ı içsel bir arayışa yönlendirmiş, onu kendi zihinsel evreninde anlam aramaya zorlamıştır. Yani gönderen, özneyi (Ö) harekete geçiren psikolojik ve toplumsal gücü temsil etmektedir.

Bu çatışma, gerçeklik ve hayal karşıtlığı arasındaki gerilimi anlatı düzeyinde yapılandırmaktadır. Özne (Ö) Deborah, gerçek dünyanın karmaşasından ve duygusal baskısından kaçmak için Yr adını verdiği hayali bir evren yaratmaktadır. Yr, onun için güvenli, anlaşılır ve güçlü hissettiği bir yerdir; ancak bu aynı zamanda onun gerçeklikle bağlarını koparan bir tutsaklıktır. "Deborah gerçeklikle, tulumla ve sorularla savaşımaya başladı. Ağlamaklı halde bağlarını koparmaya uğraştı" (Greenberg, 1989, s.116).

Anlatı izlencesinde gönderilen (Gln), Deborah'ın ulaşmak istediği iyileşme, umut ve gerçeklikle yeniden bağ kurma hâlidir. Bu hedef hem bireysel hem de ailesel huzuru temsil etmektedir. Gerçeklik, yani nesne (N), özneye korku verse de iyileşmenin tek yoludur. Bu gerçeklikle yüzleşmesi için yardımcı eyleyenler (Yrd) devreye girmektedir. Yrd konumunda olan Dr. Fried, terapi süreci ve sanatsal ifade biçimleri (resim, yazı), Deborah'ın içsel çözülmesine katkı sağlamaktadır. Özellikle Dr. Fried, Deborah'ın hayal dünyasını reddetmeden, onun anlamını sorgulamasına ve bu dünyadan kendi isteğiyle uzaklaşmasına yardımcı olmaktadır. "Burası neresi?" diye sormuştu sonra. "Düşler ülkesi," biçiminde bir yanıtın ardından, o gizli yerinde hayal bile edemeyeceği kadar şiddetli ve uzun süreli bir yanma duymuştu (Greenberg, 1989, s. 66).

Buna karşılık karşı anlatı izlencesinde (kt Aİ) yer alan karşı gönderen (kt Gnd), Deborah'ın zihninde yarattığı Yr Krallığı'dır. Bu krallık başlangıçta onu dış dünyanın acılarından korusa da zamanla onun gerçeklikle bağını koparan bir güç hâline gelmektedir. Böylece Yr Krallığı, özneyi kendi amacından uzaklaştıran, onu içsel esarete yönelten bir karşı gönderen olarak konumlanmaktadır.

Karşı gönderilen (kt Gln), deliliğin ideolojik yüceltilmesidir. Yr Krallığı'nın sunduğu özgürlük, kimlik ve tanrısal güç illüzyonu, Deborah'ı iyileşme fikrinden uzaklaştırmaktadır. Bu karşı gönderilen, hastalığın kendisini bir kimlik biçimi olarak sunmakta ve Deborah'ın umutla kurduğu bağı zayıflatmaktadır.

Her iki izlencede ortak olan nesne (N) “umut”tur. Ancak bu umut, kipliksel (kN) ve değer (dN) düzeylerinde iki farklı biçimde işlemektedir. Deborah için umut, önce “inanma” ve “deneme cesareti” (kipliksel düzlem) olarak başlamakta; ardından “iyileşme” ve “kendini kabul” (değer düzlemi) hâline gelmektedir. Dr. Fried'in “Çalışmamıza ve içinde gizli olan iyileşme gücüne inan” (s.193) sözleri, Deborah'ın bu iki düzeyde ilerleyişini göstermektedir.

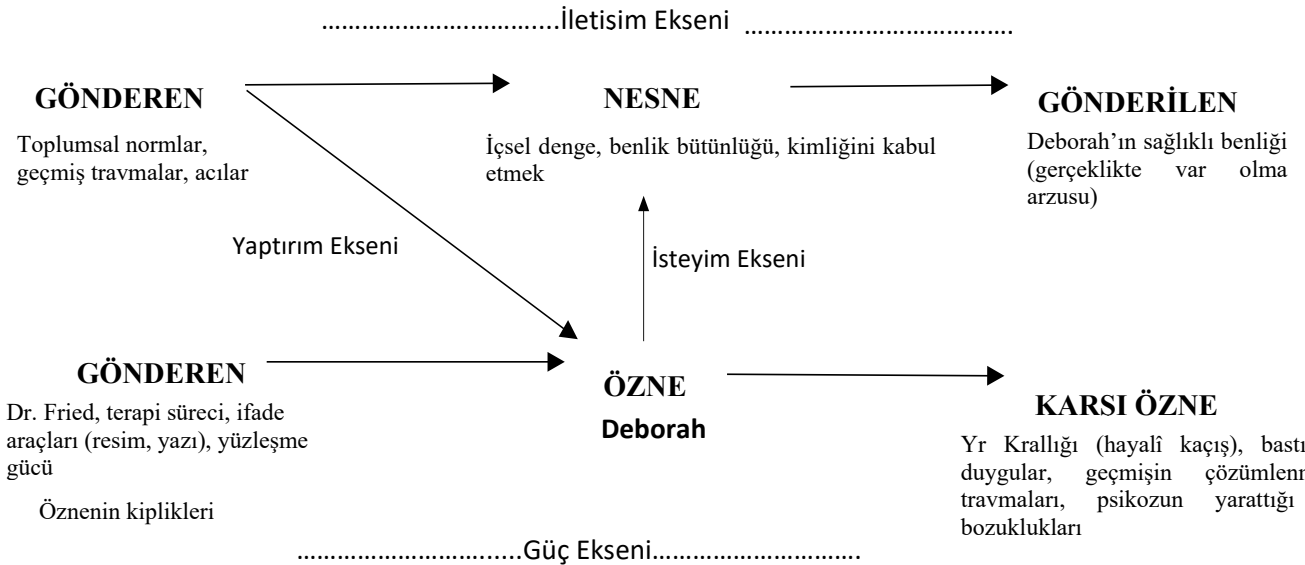
Engelleyici (Eng) eyleyenler, Deborah'ın yolculuğundaki en güçlü direnç noktalarıdır: Yr Krallığı'nın çağrısı, geçmiş travmalar, toplumun “akıl hastası” etiketleri ve kendi benliğine duyduğu güvensizlik. Bu engeller, Deborah'ın umut nesnesine ulaşmasını sürekli ertelemektedir. Ancak karşı engelleyici (kt Eng), Dr. Fried'in sabırlı yaklaşımı ve Deborah'ın içsel farkındalığıdır. Fried'in terapide kullandığı empatik dil, Deborah'ın zihinsel engellerini çözmesini sağlamaktadır. Böylece karşı engelleyici, öznenin kendi içsel düşmanlarını aşmasına aracılık etmektedir.

Romanın sonunda özne (Ö) Deborah, tamamen iyileşmeye de gerçeklikle yeniden temas kurabilmeyi başarmaktadır. Bu durum, anlatı izlencesinin olumlu bir biçimde sonuçlandığını göstermektedir: Öznenin arayışı tamamlanmasa da, umut yeniden üretilebilmiştir. Greimas'a göre bu, anlatının amacına ulaşmasının bir göstergesidir; çünkü anlatının değeri yalnızca sonuca ulaşmakta değil, öznenin dönüşümünde yatar. Deborah'ın dönüşümü, umut temasının da temelini oluşturmaktadır.

3.1.4. Deborah ile içsel kaos arasındaki ilişki

Bu çatışmaya göre Deborah'ın içsel kaosu, yalnızca dışsal koşullardan değil, aynı zamanda kendi bilinçaltında saklı olan karanlık, bastırılmış duygulardan beslenmektedir. Özellikle çocuklukta yaşadığı travmalar ve toplumun (Gn) yüklediği kimlik baskıları, Deborah'ın (Ö) iç dünyasında büyük bir parçalanmaya neden olmaktadır. Bu parçalanma, onu Yr adlı hayalî krallığa sığınmaya iterek bir kaçış noktası haline getirmiştir; burada Deborah kendini güçlü hissetmekte, ancak bu kontrol illüzyonunun bedelini gerçeklikten uzaklaşmasıyla ödemektedir.

Joanne Greenberg'in Sana Gül Bahçesi Vadetmedim romanında, Deborah'ın içsel kaosu (Aİ), bastırılmış duygular, geçmiş travmalar ve toplumsal kimlik baskılarının (Gn) yönlendirmesiyle biçimlenmektedir. Gönderen (Gn) konumundaki bu unsurlar, özneyi eyleme geçiren yani onu bir çözüm ve anlam arayışına yönlendiren güçler olarak işlev görmektedir.

Çizge 5: Deborah ile içsel kaos arasındaki ilişkinin eyleyenler şeması

Deborah'ın ulaşmak istediği Nesne (N), içsel denge, ruhsal bütünlük ve gerçeklikle barışma hâlidir. Bu hedef, onun için hem kimlik inşası hem de özgürleşme anlamı taşımaktadır. Ancak bu yolda ilerleyen Özne (Ö) Deborah, iki farklı dünyayla mücadele etmektedir: biri bilinçaltında yarattığı hayalî alan olan Yr Krallığı, diğeri ise toplumun dışlayıcı gerçekliğidir.

Yardımcı (Yrd) eyleyenler, Deborah'ın bu kaostan çıkış sürecinde ona destek olan unsurlardır. Özellikle Dr. Fried, Deborah'ın iç dünyasını anlamlandırmasına aracılık eden temel figürdür. Bunun yanında terapi süreci, yüzleşme cesareti ve sanatsal ifade biçimleri (resim, yazı) de yardımcı eyleyenler olarak konumlanmaktadır. Bu öğeler, Deborah'ın bastırılmış duygularını dışa vurmasına ve kendilik bilincini yeniden kurmasına katkı sunmaktadır.

Buna karşılık Engelleyici (Eng) eyleyenler, Deborah'ın içsel dengeye ulaşmasını zorlaştıran güçlerdir. Yr Krallığı'na duyduğu bağımlılık, bastırılmış korkuları ve çözülmemiş travmaları, onun sürekli olarak kaosa geri dönmesine neden olmaktadır. Bu durum, öznenin eylemini sektmeye uğratan içsel engeller dizgesini oluşturmaktadır. "Tecrit odası küçücüktü, ama yanardağın gücü Deborah'a rahat vermiyordu. Onu odanın bir yanından öte yanına savuruyor, duvarlar ve yer, başını, ellerini ve gövdesini eziyordu. İçsel denetimden yoksun oluşu, az önce Yr'nin kendisinin de çıldırmasıyla ortaya çıkan kargaşa dünyasına çok uygun düşüyordu şimdi" (Greenberg, 1989, s. 286).

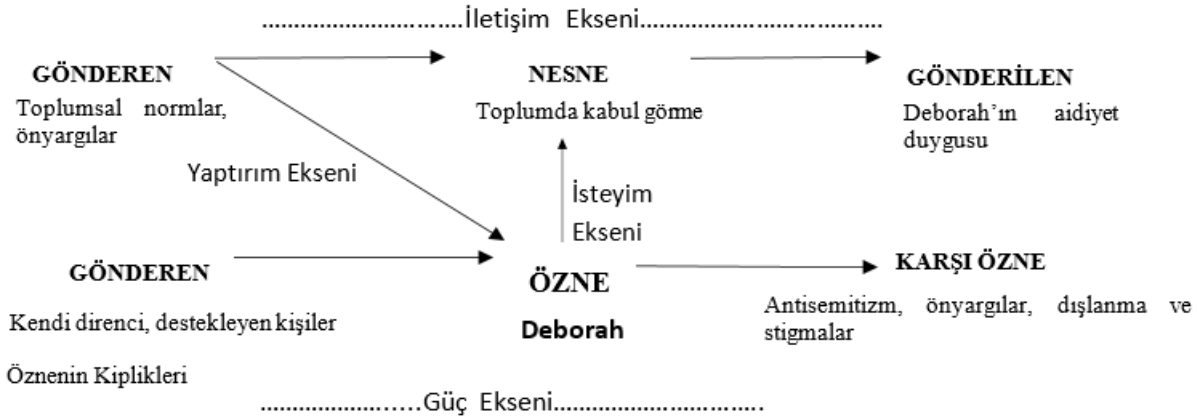
Bu alıntı, öznenin (Ö) içsel denetim eksikliğinin, engelleyici (Eng) eyleyenlerle olan çatışmasını somut biçimde yansıtmaktadır. Yr Krallığı, Deborah'ın bilinçaltının ürünü olarak aynı anda hem sığınak hem de tehdit işlevi görmektedir.

Sonuçta, Gönderen (Gn) tarafından harekete geçirilen Özne (Ö), Nesne (N) konumundaki içsel dengeye ulaşma çabası içindedir. Bu süreçte karşı gönderen (kt Gn) Deborah'ı iyileşmeye yaklaştırırken, karşı özne (kt Ö) onu yeniden kaosa sürüklemektedir. Romanın sonunda Deborah, tam anlamıyla iyileşemese de içsel kaosun kendisini tamamen yönetemediği, ancak artık onu kontrol edebildiği bir bilinç düzeyine ulaşır.

Bu durum, Doğan Günay'ın Günümüz Eyleyenler Modeli bağlamında değerlendirildiğinde, eylemin kısmen gerçekleştiğini gösterir. Özne (Ö), Gönderilen (Gln) konumundaki içsel dengeye tam ulaşmasa da Değer Nesnesi (dN) düzeyinde bir kazanım elde etmekte: kendi içsel karanlığını tanıma, bastırılmış duygularla yüzleşme ve gerçeklikle yeniden bağ kurmaktadır.

3.1.5. Deborah ile toplum arasındaki ilişki

Deborah (Ö), delilikle ya da psikolojik sorunlarla mücadele eden birey olarak toplumun (Gn) dayattığı normlar, önyargılar ve dışlayıcı tutumlar karşısında kimliğini ve varoluşunu koruma mücadelesi vermektedir. *Sana Gül Bahçesi Vadetmedim* romanında, Deborah'ın yaşadığı psikolojik sorunlar ve toplumun ona karşı sergilediği dışlayıcı tavır, delilik kavramının toplumsal bağlamda nasıl algılandığını ve bu algının birey üzerindeki yıkıcı etkilerini açığa çıkarmaktadır.

Çizge 6. Deborah ile Toplum Arasındaki ilişkinin Eyleyenler Şeması

Bu çatışma, yalnızca dışsal önyargılardan ibaret değildir; Deborah'ın iç dünyasında derin bir yarılmaya neden olan psikolojik bir süreci de barındırmaktadır. Toplumun ona yüklediği kimlik baskıları ve antisemitist yaklaşımlar (kt Ö), Deborah'ın aidiyet duygusunu zedelerken, toplum içinde kabul görme çabasını da sürekli olarak engellemektedir. Bu durum, Deborah'ı hem toplumsal hem de içsel düzeyde bir yabancılaşmaya sürüklemekte; onu gerçek dünyadan uzaklaştırarak hayali bir sığınak olan Yr Krallığı'na yöneltmektedir. "Acıtma yalnızca kuramsal bir şeydir, Quentin," dedi Deborah. "Asıl acıtan şey, kendinden başka herkesin yaşamını yönlendiren güçlerce tekmelenip dışlanmak, yıllarca deli olarak yaşamak, kimseye bir şeyi anlatıp kendine inandıramamak (Greenberg, 1989, s. 317).

Bu anlatı izlencesinde (Aİ), Gönderen (Gn) toplumun normatif yapısıdır; bireyleri belirli kalıplara uymaya zorlayan, farklı olanı dışlayan sosyal sistemdir. Özne (Ö) konumundaki Deborah, bu dışlayıcı yapı içinde kendi kimliğini korumaya ve varoluşunu anlamlandırmaya çalışan bireydir. Deborah'ın ulaşmak istediği Nesne (N) toplumsal kabul ve içsel bütünlüktür.

Ancak bu süreçte karşı özne (kt Ö), toplumun önyargıları, dışlama mekanizmaları ve kimlik baskıları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu unsurlar, Deborah'ın aidiyet arayışını sürekli kesintiye uğratmakta, onu yeniden dışlanmışlık ve yabancılaşma döngüsüne itmektir. Buna karşın, karşı gönderen (kt Gn) olarak Dr. Fried ve terapötik süreç devreye girmektedir. Terapi, anlayış ve sanatsal ifade yolları, Deborah'ın iç dünyasını anlamlandırmasını ve toplumla yeniden bağ kurmasını sağlamaktadır.

Deborah’ın mücadelesinin Gönderileni (Gln) toplumsal farkındalık ve bireysel iyileşmedir. Deborah’ın içsel direnci, yalnızca kendi ruhsal bütünlüğüne katkı sunmakla kalmaz, aynı zamanda toplumun “delilik” kavramına bakışını da sorgulatmaktadır.

Sonuç olarak, Özne (Ö) olan Deborah, Nesne (N) olan toplumsal kabul ve içsel denge hedefine tam olarak ulaşamasa da bu yönde önemli bir bilinç ve gelişim kazanır. Bu durum, Değer Nesnesi (dN) düzeyinde bir kazanımı temsil eder; bireyin kendi iç dünyasında farkındalık geliştirerek toplumsal kalıplara karşı öznel bir direniş oluşturmaktır.

Toplum (kt Ö), düzenin ve normların sürdürücüsü olarak Karşı Gönderen (kt Gn) konumundadır. Onun amacı, farklı olanı dışlamak, “normal” tanımını korumak ve toplumsal istikrarı sürdürmektir. Bu bağlamda, Deborah’ın özgünlüğü ve içsel direnci, toplum için bir tehdit unsuru olarak görülmektedir.

Karşı Engelleyiciler (kt Eng), damgalama, dışlama ve önyargı mekanizmalarıdır; bunlar bireyi sistemin dışına iterek farklılıkların bastırılmasını sağlamaktadır. Karşı Yardımcılar (kt Yrd) ise toplumun normatif söylemini destekleyen sosyal kurumlar (hastane, aile, dinî ve kültürel baskı sistemleri) olarak konumlanmaktadır.

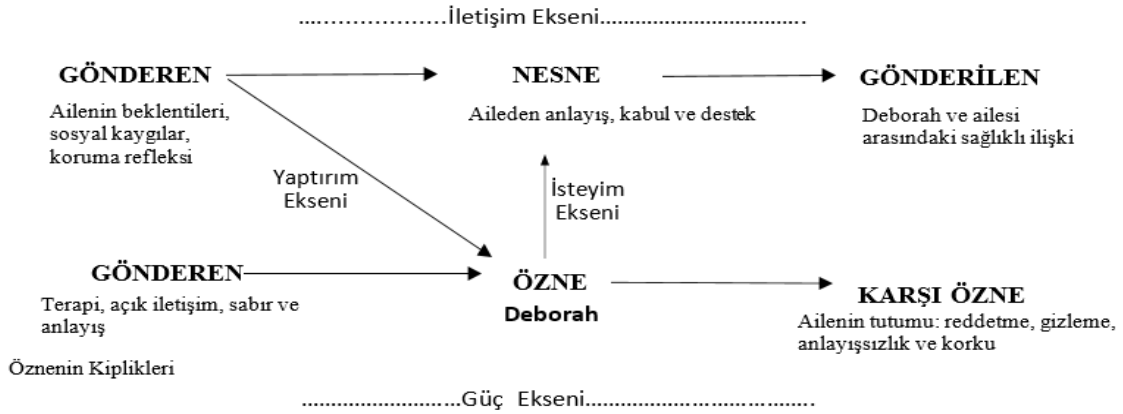
Sonuçta, Karşı Gönderilen (kt Gln), toplumsal düzenin korunmasıdır; bireyin iyileşmesinden ziyade, sistemin kendi normatif sınırlarını sürdürmesidir. Ancak Deborah’ın direnci, bu karşı anlatıyı zayıflatır ve deliliğin yalnızca bireysel bir sapma değil, aynı zamanda toplumsal bir yansıma olduğunu görünür kılmaktadır.

Bu çözümlemede Aİ (Anlatı izlencesi) Deborah’ın bireysel direnişi ve iyileşme sürecini, kt Aİ (Karşı anlatı izlencesi) de toplumun normatif baskısı ve dışlama mekanizmalarıyla sürdürdüğü düzeni temsil etmektedir.

Romanın sonunda, Deborah (Ö) tam anlamıyla topluma entegre olmasa da (dN) düzeyinde — yani değer kazanımı bakımından — kendi öznel hakikatini bulur. Böylece anlatı, bireysel özgürleşme ile toplumsal farkındalık arasında dinamik bir denge kurmaktadır.

3.1.6. Deborah ile aile arasındaki ilişki

Joanne Greenberg’in Sana Gül Bahçesi Vadetmedim romanında, Deborah ile ailesi arasındaki ilişki, bireyin kimlik arayışı ve psikolojik gelişimi bağlamında aile içi dinamiklerin birey üzerindeki etkilerini derinlemesine ortaya koyan karmaşık bir çatışma alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çatışma, aile bireyleri arasındaki iletişim eksiklikleri, anlayış ve kabul görme ihtiyacıyla şekillenirken; aynı zamanda bireyin kendi iç dünyası ile aile yapısı arasındaki gerilimi de temsil etmektedir. Deborah, içsel sıkıntılarıyla baş ederken en çok aile desteğine ihtiyaç duymaktadır. Ancak ailesi, özellikle toplumun yargılayıcı bakışları ve kendi koruma içgüdüleri nedeniyle Deborah’ın yaşadığı psikolojik sorunları tam anlamıyla kabul edememekte, bu durumu çoğu zaman inkâr etmektedir. Bu tavır, Deborah’ın iç dünyasında yalnızlık, değersizlik ve dışlanmışlık hislerini derinleştirmektedir. Romanın bir bölümünde yer alan “Hastanın ağzından dinlediğinde, annesinin gerek kendisine gerekse ona atfettiği şeylerin tümüyle farklı görüneceği kanısındaydı. Yardımcı olan anne, gönül borcu duyan çocuk.” (s. 63) ifadesi, anne–çocuk ilişkisinin karmaşık yapısını ve Deborah’ın ailesiyle arasındaki duygusal borçlanma ilişkisini açık biçimde yansıtmaktadır.

Çizge 7: Deborah ile aile arasındaki ilişkinin eyleyenler şeması

Anlatının göndericisi (Gn), Deborah’ın ailesi tarafından anlaşılma, kabul edilme ve sevgi görme isteğidir. Bu istek, özneyi eyleme geçiren temel güç olarak işlev görmektedir. Özne (Ö) Deborah’dır; o hem kendi iç dünyasındaki karmaşayla hem de ailesinin dışsal beklentileriyle mücadele eden bir eyleyen konumundadır. Nesne (N) ise, Deborah’ın arzuladığı içsel huzur, duygusal denge ve ailesiyle kurmak istediği sağlıklı iletişimdir. Bu süreçte yardımcı (Yrd) eyleyenler, Deborah’ın terapi süreci, Dr. Fried’in yönlendirmesi, sanatsal ifade yolları ve zamanla gelişen aile içi empati biçimleridir. Bu unsurlar, Deborah’ın duygularını tanımasına ve bastırılmış yönleriyle yüzleşmesine yardımcı olmaktadır. Buna karşın, engelleyici

(Eng) eyleyenler, ailedeki iletişim kopuklukları, toplumsal yargılar ve aile bireylerinin hastalığı inkâr etme tutumlarıdır. Bu engeller, öznenin (Deborah’ın) hedefe ulaşma sürecini zorlaştırmakta, içsel dengeye kavuşmasını geciktirmektedir.

Anlatı izlencesinin (Aİ) ilerleyişine bakıldığında, Deborah “yetkinlik” aşamasında ailesiyle sağlıklı bir iletişim kurma isteğini fark eder; “eylem” aşamasında terapi süreciyle bu isteği gerçekleştirmek için çabalamakta; “sonuç” aşamasında ise sınırlı da olsa bir uzlaşıya, yani duygusal onarıma ulaşmaktadır. Dolayısıyla Deborah, içsel dönüşümünü tamamlamasa da ailesiyle olan ilişkilerinde bir denge ve kabullenme düzeyine erişmektedir. Bu durum, öznenin dönüşümünün göstergesidir.

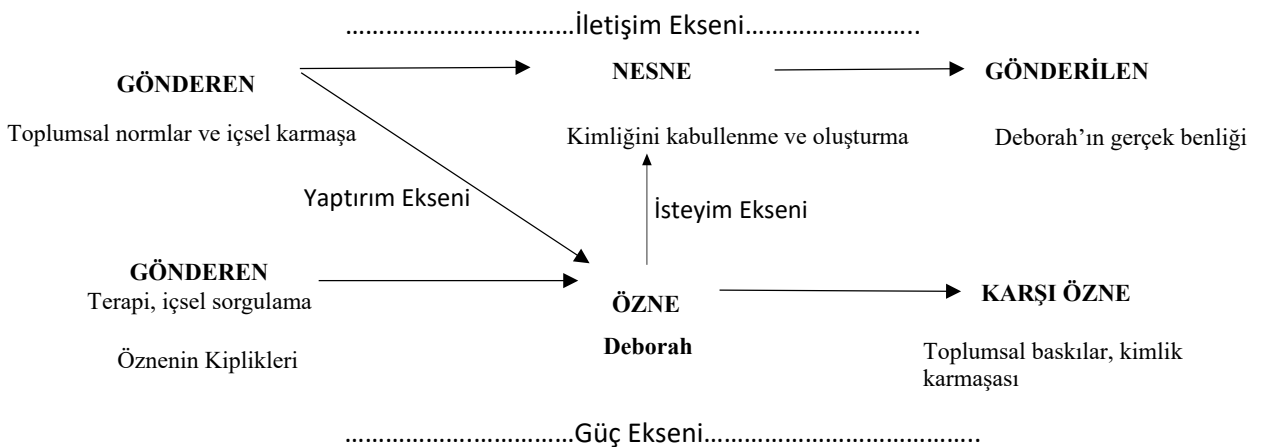
Öte yandan, bu anlatıya paralel olarak bir karşı anlatı izlencesi (kt Aİ) de işlemektedir. Bu düzlemde karşı gönderen (kt Gn), toplumun ve ailenin “normal” olma beklentisidir. Karşı özne (kt Ö), Deborah’ın ailesidir; sevgi ve koruma güdüsüyle hareket etseler de Deborah’ın bireysel özgürleşme sürecine dolaylı biçimde engel olmaktadır. Karşı gönderilen (kt Gln), ailenin korumak istediği “toplumsal saygınlık” ve “dışarıya karşı güçlü görünme” imajıdır. Karşı yardımcı (kt Yrd), toplumun yargılayıcı söylemleri ve sosyal normlardır; bu unsurlar, ailenin Deborah’a mesafeli yaklaşmasına neden olmaktadır. Karşı engelleyici (kt Eng) ise, ailenin bastırma mekanizmaları, duygusal kapalılık ve sessizlik stratejileridir. Böylece karşı anlatı izlencesi (kt Aİ), Deborah’ın bireysel kurtuluşu ile ailesinin toplumsal normları koruma çabası arasındaki ideolojik çatışmayı temsil etmektedir.

Romanın sonunda iki izlence, yani anlatı izlencesi (Aİ) ile karşı anlatı izlencesi (kt Aİ), kısmen kesişmektedir. Deborah’ın ailesi yavaş yavaş onun yaşadıklarını anlamaya başlarken, Deborah da ailesinin korkularını ve sınırlılıklarını kabul etmektedir. Bu karşılıklı farkındalık, tam bir uzlaşıya dönüşme de duygusal bir yakınlaşmanın ve karşılıklı dönüşümün başlangıcını simgelemektedir. Böylece anlatı, öznenin (Deborah’ın) hem içsel hem ilişkisel düzeyde anlamlı bir ilerleme kaydettiği bir denge noktasında son bulmaktadır.

3.1.7. Kendilik algısı ve toplumsal kimlik arasındaki ilişki

Joanne Greenberg’in Sana Gül Bahçesi Vadetmedim romanında, bireyin kendilik algısı ile toplumsal kimlik arasındaki gerilim, kimlik inşasının sancılı ve karmaşık süreçlerinde ortaya çıkan psikolojik ve sosyolojik bir çatışma olarak ele alınmaktadır. Deborah’ın yaşadığı kimlik bunalımı, bireysel benlik (öz) ile toplumun dayattığı kalıplar (dışsal normlar) arasındaki çelişkinin derin bir yansımasıdır. Bu çatışma, bireyin kendini anlamlandırma süreci ile toplumsal kabul arayışının kesiştiği noktada çok katmanlı bir deneyim olarak metinde yer bulmaktadır. Deborah hem kendi iç dünyasındaki dağınıklıkla hem de toplumun ondan beklediği “uyumlu birey” imgesiyle çatışma içindedir. Romanın şu bölümünde bu durum açık biçimde görülmektedir: “Baba düşünüp duruyordu: Yabancı insanlar nasıl haklı olabilirler ki? O bizim kızımız... yaşamı boyunca. Onlar tanımıyorlar ki onu. Bir hata bu – bir hata! (Greenberg, 1989, s. 13).

Anlatı izlencesi (Aİ) düzleminde, gönderen (Gn) Deborah’ın iç dünyasında eyleme geçmesine neden olan toplumsal normlar, kimlik baskıları ve kabul görme arzusudur. Özne (Ö), Deborah’dır; o, kendi kimliğini bulma ve toplumsal rollerin baskısından kurtulma mücadelesi içindedir. Nesne (N), Deborah’ın ulaşmak istediği “gerçek benlik” ve “toplumsal kabul” dengesidir. Yardımcı (Yrd) eyleyenler, terapi süreci, Dr. Fried’in yönlendirmesi, içsel sorgulama ve sanat aracılığıyla kendini ifade etme yollarıdır. Engelleyici (Eng) eyleyenler ise, toplumsal önyargılar, kimlik baskıları ve Deborah’ın kendine yönelik korkuları olarak belirir.

Çizge 8: Kendilik algısı ve toplumsal kimlik arasındaki ilişkinin eyleyenler şeması

Anlatı izlencesi (Aİ) üç aşamada ilerler: “yetkinlik” aşamasında Deborah, toplumun kendisine dayattığı kimlik kalıplarını fark etmekte; “eylem” aşamasında terapi ve yüzleşme süreçleriyle kendi benliğini yeniden tanımlamaya çalışmakta; “sonuç” aşamasında ise kısmen bir kimlik bütünlüğü ve toplumsal kabul sürecine yaklaşmaktadır. Deborah, tam bir iyileşme

ve kabul elde edemese de kendi kimliğini kabullenme yönünde önemli bir dönüşüm geçirmektedir. Bu durum, öznenin (Ö) değer nesnesi (dN) olan “içsel bütünlük” hedefine doğru ilerlediğini göstermektedir.

Öte yandan, anlatıya paralel biçimde işleyen karşı anlatı izlencesi (kt Aİ) de bulunmaktadır. Bu düzlemde karşı gönderen (kt Gn), toplumun ve özellikle Deborah’ın ailesinin temsil ettiği “normal olma” ve “uyumlu kimlik” ideolojisidir. Karşı özne (kt Ö), Deborah’ın ailesidir; sevgi ve koruma içgüdüleriyle hareket etmelerine rağmen, toplumsal yargılar karşısında Deborah’ın bireysel kimliğini bastırmaktadırlar. Karşı gönderilen (kt Gln), ailenin korumaya çalıştığı “saygın aile imajı” ve “toplumsal düzen”dir. Karşı yardımcı (kt Yrd), toplumun beklentileri, sosyal statü kaygısı ve geleneksel değer anlayışıdır; bunlar aileyi Deborah’a mesafeli olmaya itmektedir. Karşı engelleyici (kt Eng) ise, ailenin bastırma refleksi, inkâr mekanizmaları ve duygusal kapalılığıdır.

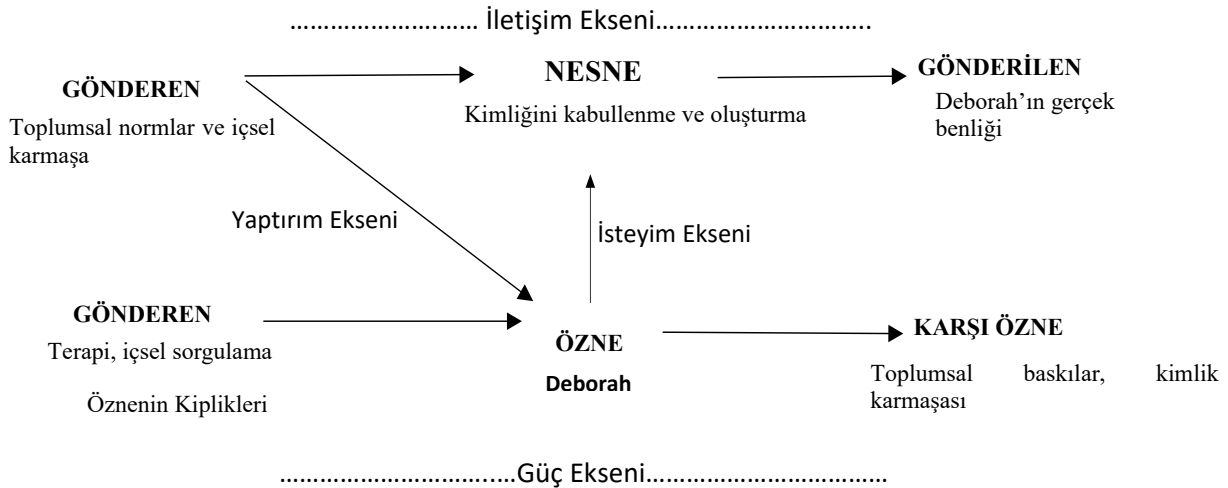
Sonuçta, iki anlatı izlencesi (Aİ ve kt Aİ) roman boyunca çatışmalı ama birbirini dönüştürücü bir ilişki içinde ilerlemektedir. Deborah’ın kendini tanıma ve kabullenme süreci, ailesinin ve toplumun “normal” olma beklentisiyle sürekli gerilim halindedir. Ancak romanın ilerleyen bölümlerinde hem Deborah hem de ailesi karşılıklı bir farkındalığa ulaşmakla birlikte aile, Deborah’ın yaşadığı ruhsal çatışmayı anlamaya başlarken, Deborah da onların toplumsal kaygılarını fark etmektedir. Böylece anlatı, öznenin (Ö) içsel olgunlaşma süreciyle toplumsal bağlamda kısmi bir uzlaşıya ulaştığı bir denge noktasında son bulmaktadır. “Kentteki devlet okulunda, öğretmenlerden biriyle arasında büyük bir sorun çıkmıştı. Öğretmeni çaya davet ettim, onunla biraz konuşup Deborah’ın insanlardan korktuğunu, bu korkusunun bazen yanlış yorumlandığını açıklayarak Deborah’ı anlamasına yardımcı oldum” (Greenberg, 1989, s. 59).

Bu alıntı, Deborah’ın hem toplumsal kimliğiyle yüzleşmesini hem de çevresinin onu anlamlandırma çabasını simgelemektedir. Böylece roman, bireyin kimlik inşasının yalnızca psikolojik bir süreç olmadığını, aynı zamanda toplumsal ve ideolojik bir mücadele alanı olduğunu göstermektedir.

3.1.8. Akıl hastalığı ve insanlık onuru arasındaki ilişki

Akıl hastalığı ile insanlık onuru arasındaki ilişki, bireyin psikolojik rahatsızlıklar karşısında özsaygısını koruma çabasıyla toplumsal önyargılara karşı direnişini iç içe geçiren bir süreçtir. Sana Gül Bahçesi Vadetmedim romanında Deborah, (Ö) bir yandan akıl hastalığının getirdiği içsel karmaşalarla mücadele ederken, diğer yandan toplumun dışlayıcı bakışları arasında insanlık onurunu korumaya çalışmaktadır. Onun amacı, yani (N), psikolojik iyileşme ve insanlık onurunu yeniden inşasıdır. Bu nesne, hem içsel bir dönüşüm (kN) hem de toplumsal kabul ve onay (dN) anlamı taşımaktadır. “Ama çok çaba harcarsan ve seninle birlikte bir doktor da çaba harcarsa iyileşebileceğin kanısındayım” (Greenberg, 1989, s. 33).

İfadesi, Deborah’ın iyileşme ve onurunu koruma arayışının yönünü belirlemektedir. Bu süreci başlatan (Gn) toplumsal yargılar, damgalama ve dışlanma gibi olumsuz toplumsal kodlardır; çünkü bu kodlar, Deborah’ı kendine ve çevresine dair bir anlam arayışına zorlamaktadır. Deborah’ın eylemini yönlendiren (Yrd) öğeler ise terapi süreci, empati, doktor figürü ve artan farkındalıktır. Bu unsurlar, bireyin içsel gücünü harekete geçirerek insanlık onurunu koruma ve yeniden inşa etme sürecinde öznenin yanında yer almaktadır. (Eng) olarak konumlanan toplumsal önyargılar, akıl hastalarına yönelik dışlayıcı söylemler ve Deborah’ın kendi iç dünyasındaki suçluluk duygusu ise öznenin eylemini zorlaştırmakta, onu sürekli bir kimlik ve değer bunalımına sürüklemektedir. Sonuç olarak, anlatı izlencesinde Deborah, “akıl hastalığı” ve “insanlık onuru” arasındaki gerilimi aşmak için bir dönüşüm süreci yaşamaktadır. Yetkinlik – eylem – sonuç aşamaları doğrultusunda Deborah, önce farkındalık kazanmakta, ardından eyleme geçmekte ve süreç sonunda tam bir iyileşme olmasa da kısmi bir kimlik ve onur bütünlüğüne ulaşmaktadır. Bu durum, bireysel direncin toplumsal damgalamaya karşı etik bir savunma hattı oluşturduğunu göstermektedir.

Çizge 9: Akıl hastalığı ve insanlık onuru arasındaki ilişkinin eyleyenler şeması

Karşı anlatı izlencesinde (kt Aİ) ise Deborah'ın içsel dönüşümünü engelleyen güçler öne çıkmaktadır. Bu süreçte (kt Gn) olan toplumsal önyargılar, bireyin insanlık onurunu tehdit eden dışlayıcı söylem biçimlerini üretmektedir. Toplumun “akıl hastası” olarak etiketlediği bireylere karşı mesafeli ve damgalayıcı tutumu, Deborah'ın kimliğini özgürce kurmasını engeller. (kt Ö) olarak Deborah'ın korku, suçluluk ve yetersizlik duyguları; (kt N) ise içsel huzursuzluk, yabancılaşma ve onur kaybı şeklinde belirir. Bu olumsuz değerler, bireyin kendilik algısını sürekli zayıflatan bir yapıya sahiptir. Bu süreçte (kt Yrd) olarak konumlanan aile baskısı, toplumsal normların katı biçimleri ve medikal sistemin mekanik tutumları, Deborah'ın birey olarak var olma çabasını sekteye uğratmaktadır. “Baba düşünüp duruyordu: Yabancı insanlar nasıl haklı olabilirler ki? O bizim kızımız... Yaşamı boyunca” (Greenberg, 1989, s. 13).

Alıntısında görüldüğü üzere, aile içi sahiplenme biçimi bile bir tür dışlayıcı korumacılığa dönüşmektedir. (kt Eng) konumunda yer alan sosyal etiketler, Deborah'ın özsaygısını aşındırırken onun bireysel eylem kapasitesini de kısıtlamaktadır.

Bu karşı anlatı izlencesi, öznenin eylemini bastırmakta ve toplumun “normal/anormal” ikiliği üzerinden kimlik inşasını zorlaştırmaktadır. Deborah'ın akıl hastalığı üzerinden yürüyen bu karşı anlatı, insanlık onurunu tehdit eden toplumsal stigmatın kurumsallaşmış biçimini temsil etmektedir.

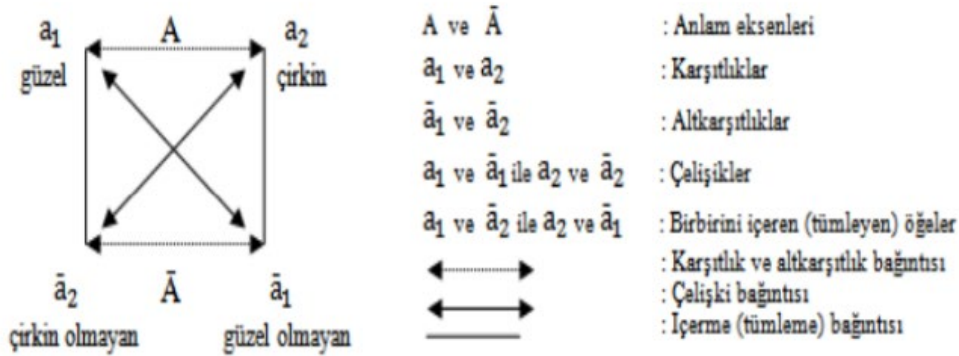
Sonuçta, Sana Gül Bahçesi Vadetmedim romanında Deborah'ın “akıl hastalığı” ile “insanlık onuru” arasındaki çatışması, birbirine karşıt iki izlence biçiminde şekillenmektedir. Anlatı izlencesi, öznenin insanlık onurunu yeniden kazanma yönündeki içsel direnişini temsil ederken; karşı anlatı izlencesi, toplumun dışlayıcı bakışını ve bireyin bu bakış karşısında yaşadığı çözülmeyi göstermektedir. Bu iki düzlem arasındaki gerilim, yalnızca bireysel bir psikolojik mücadele değil, aynı zamanda insanlık onurunun toplumsal stigmalara karşı savunusunun da bir alegorisi olarak okunabilmektedir.

3.2. Algirdas Julien Greimas'ın anlam evrenlerinin temel yapısı: Göstergebilimsel dörtgen

Algirdas Julien Greimas'ın geliştirdiği anlam evrenlerinin temelinde, soyut anlamsal birimler ile bu birimler arasındaki ilişkilerin sınıflandırılması ve düzenlenmesi yer almaktadır. Bu yönüyle anlamlama süreçleri adı verilmektedir. Söz konusu yöntemin mantıksal modeli ve bunun çizimsel temsili, literatürde göstergebilimsel dörtgen (Fr. carré sémiotique) olarak bilinmektedir.

Greimas'ın göstergebilimsel yaklaşımı üç aşamalı bir çözümleme sürecine dayanmaktadır. Bu süreç, yüzeysel betimlemelerden başlayarak en soyut düzey olan göstergebilimsel dörtgene doğru ilerlemektedir (Greimas & Courtés, 1979, s. 339). İlk aşama olan betimleme düzeyi, incelenecek metindeki sözceleme, kişiler, eylemler, uzam ve zaman gibi öğelerin belirlenmesine yöneliktir. Bu aşama tek başına işlevsel değildir; asıl çözümleme, sonraki iki aşamada derinleşmektedir.

İkinci aşama, anlatı düzeyidir. Émile Benveniste'in söylem/anlatı ayırımına dayanan bu aşamada, anlatının kurmaca yapısı çözümlenir. Eyleyenler (actant), edenler (acteur), eylemler dizisi, anlatı izlenceleri, mekân ve zamanın işlevleri ile anlatı kesitleri arasındaki ilişkiler sistematik biçimde ele alınır. Bu düzey, anlatıya ilişkin tüm öğelerin kapsamlı bir biçimde çözümlenmesini gerektirir.

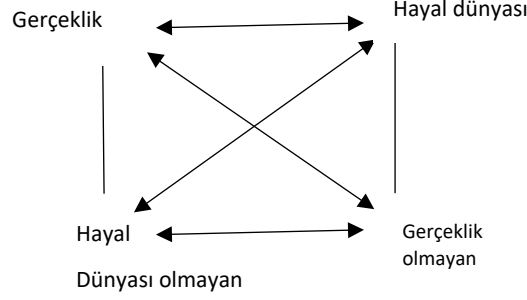
Çizge 10: Göstergebilimsel dörtgen (Rifat, 2005 alınmıştır.)

Son aşama ise, çözümlemenin en soyut ve aynı zamanda en gerekli boyutu olan izleksel düzeydir. Bu düzeyde, yüzeysel yapıdaki öğelerin derin yapıda nasıl anlam kazandığı, hangi öğeler ve ilişkiler aracılığıyla üretildiği ortaya konur. Anlamlandırma sürecinde ilişkilerin türleri—karşıtlık, çelişki, içerme—ve bunlara bağlı mantıksal dönüşümler belirlenir. Bu noktada göstergebilimsel dörtgen devreye girerek söz konusu ilişkilerin görsel ve mantıksal temsili sağlanır (Rifat, 1996, s. 34-35; 1999, s. 170). Göstergebilimsel dörtgenin yapısı, temelde ikili karşıtlıklar üzerine kuruludur. Buna göre, bir anlam ekseninde yer alan A terimi, zorunlu olarak karşıtı B'yi varsayar. Bu karşıtlığın açılımı ise çelişkin terimlerin (örneğin, “güzel olmayan” / “çirkin olmayan”) ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Böylece anlam, karşıtlık–çelişkinlik–bütünleyicilik

ilişkilerinden oluşan bir ağ içinde şekillenir (Yücel, 2015, s. 135). Romanda en sık rastlanılan karşıtlıkların göstergebilimsel dörtgen üzerinde gösterimi şu şekildedir:

3.2.1. Gerçeklik vs. hayal dünyası (Yr vs. gerçek dünya)

Deborah, gerçek dünyanın karmaşası ve onun üzerinde yarattığı baskılarla baş edemez hâle geldiğinde, zihninde yarattığı Yr adlı hayali krallığa sığınmaktadır. Yr, onun için güvenli, anlaşılır ve kontrol edilebilir bir evrendir; burada yaşananlar kendi kurallarına tabidir aynı zamanda Deborah bu dünyada kendini güçlü ve özel hissetmektedir. Ancak bu hayal dünyasına yönelmek, onun gerçek dünyayla olan bağlarını giderek zayıflatmaktadır. Yr'ye kaçıışı, Deborah'ın yaşadığı psikolojik travmaların bir sonucu olarak gelişen bir savunma mekanizmasıdır. Dolayısıyla bu kaçış, onu gerçeklikle yüzleşmekten alıkoymakta ve içsel çatışmalarını daha da derinleştirmektedir. Böylece, Yr ile gerçek dünya arasındaki karşıtlık, bireyin psikolojik hayatta kalma çabası ile bu çabanın bedeli arasındaki gerilimi açıkça gözler önüne sermektedir.

Çizge 11: Deborah Blau'nun dönüşümünün göstergebilimsel dörtgende görünümü

Romanın merkezinde, hayatın acılarıyla ve travmalarıyla yüzleşen Deborah Blau yer almaktadır (A1). Bu düzlem, gerçekliğin sert yüzünü —sevgi, hastalık, delilik, aile çatışmaları gibi— temsil etmektedir.

A2 ise Deborah'ın bu gerçeklikten kaçtığı, zihninde yarattığı hayal dünyasını simgelemektedir. “Gül Bahçesi” burada kusursuzluk, huzur ve mutluluk arzularının sembolüdür; ancak bu alan gerçek değildir, Deborah'ın bastırılmış ve kaçan yönünü yansıtmaktadır.

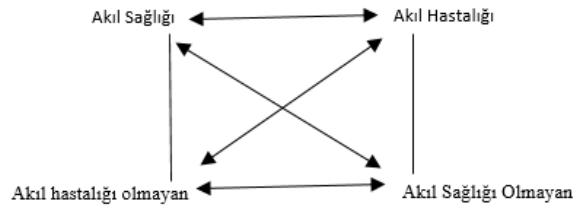
-A1, gerçeklik algısının bozulduğu, delilik ve travmanın hâkim olduğu çarpık bir alandır. Parçalanmış benlik, belirsizlik ve kimlik bulanıklığı bu düzlemde görünür olmaktadır.

-A2 ise Deborah'ın bilinçli bir biçimde hastalığıyla yüzleştiği, iyileşme ve öz farkındalık kazandığı gerçeklik alanıdır. Burada sahte umutlar değil, hakiki bir yüzleşme vardır.

Deborah, hayal (A2) ile gerçek (A1) arasında gidip gelen bir süreçte, sahte vaatlerden sıyrılarak olgunlaşmakta ve içsel bir dönüşüm yaşamaktadır. Bu göstergebilimsel dörtgen, romanın hem tematik yapısını hem de Deborah'ın psikolojik evrimini görünür kılmaktadır.

3.2.2. Akıl hastalığı vs. akıl sağlığı

Roman boyunca Deborah'ın akıl hastalığı ile akıl sağlığı arasında sürekli bir salınım vardır. Zihinsel karışıklıklar, gerçeklik algısının bozulması ile terapistin desteğiyle yeniden anlam kazanan anlar arasında gidip gelmesine rağmen bu ruhsal hastalıkların tedavi edilebilirliğine dair umudu da vurgulamaktadır.

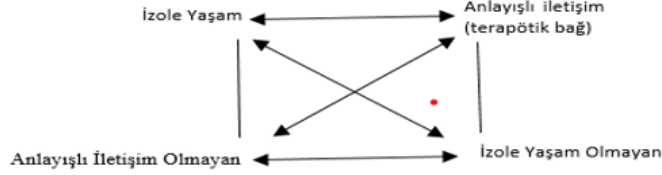

Çizge 12. Deborah Blau'nun Akıl Sağlığı ve Akıl Hastalığı Zıtlığının Göstergebilimsel Dörtgende Görünümü

3.2.3. İzolasyon vs. iletişim

Deborah hem ailesinden hem toplumdan izole olmuş ve kendi dünyasında yalnız hissetmektedir. Ancak doktoru Fried ile kurduğu bağ, iletişimin ve terapötik ilişkinin gücünü ortaya koymaktadır. Bu durum ise, yalnızlık ile anlayışlı iletişim arasındaki zıtlığı göstermektedir.

S1’de Deborah’ın hem ailesiyle hem de toplumla kuramadığı bağlar, onu iç dünyasına kapatmaktadır. Toplumun normatif beklentileri karşısında uyumsuzluğu, ruhsal hastalığı ile damgalanması ve ailesinin onun durumunu inkâr etmesi gibi nedenlerle yalnızlık, Deborah’ın temel deneyimidir.

Çizge 13. Deborah Blau’nun İzolasyon vs. İletişim Zıtlığının Göstergebilimsel Dörtgende Görünümü

S2’de Dr. Fried ile kurulan ilişki, empatinin, kabulün ve aktif dinlemenin temel alındığı terapötik bir bağdır. Bu ilişki sayesinde Deborah, ilk kez gerçek anlamda “duyulmak” ve “anlaşılmak” hissini yaşamaktadır. Bu da yalnızlığın karşıtı olarak konumlanmaktadır.

-S1’de yalnızlığın salt yokluğu, anlamlı iletişim olmayabilir. Toplumda var olabilmek için geliştirilen yüzeysel ya da yapay ilişkiler, bireyin gerçek anlamda anlaşılmadığı bir sosyallik biçimini temsil etmektedir. Deborah için ailesiyle ya da hastane dışında bazı kişilerle kurduğu yüzeysel ilişkiler bu duruma örnek teşkil etmektedir.

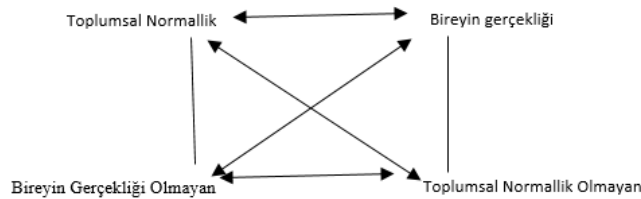
-S2’de anlayışlı iletişimin olumsuzlanması, yani iletişim kurulumu gibi görünmesine rağmen anlaşılama durumu ya da karşı tarafın bilinçli olarak iletişimi reddetmesi olabilmektedir. Deborah’ın ailesiyle kurmaya çalıştığı ancak sürekli yanlış anlaşıldığı ya da yok sayıldığı diyaloglar buna örnektir.

A1 ve A2 arasındaki karşıtlık, bireyin içsel kapalı dünyası ile dış dünyada anlamlı bir ilişki kurabilme kapasitesi arasındaki temel zıtlığa işaret etmekte olup Deborah’ın yalnızlığı ile Dr. Fried ile kurduğu anlamlı iletişim bu anlamda yapısal bir zıtlık taşıdığını göstermektedir.

-A1 ve -A2 ekseninde ise yüzeysel ilişkiler ile iletişim eksikliğinin bir arada bulunduğu gri bir alan yer almaktadır. Bu alan, bireyin görünüşte sosyalleştiği ama derinlemesine bir anlam üretmediği durumları ve ilişkileri içermektedir.

3.2.4. Toplumun normallik algısı vs. bireyin gerçekliği

Toplum, Deborah gibi bireyleri “deli” olarak etiketlemekte ve dışlamaktadır. Oysa roman, bireyin içsel dünyasının karmaşıklığını ve özgünlüğünü yansıtarak, "normallik" kavramını sorgulamaktadır. Bu çatışma, birey-çevre arasındaki yabancılaşmayı açığa çıkarmaktadır.

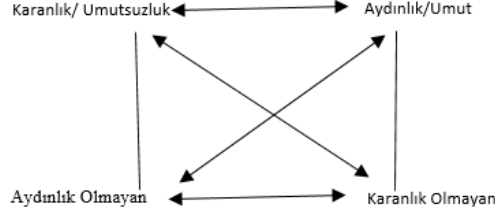
Çizge 14. Deborah Blau’nun Toplumun Normallik Algısı vs. Bireyin Gerçekliği Zıtlığının Göstergebilimsel Dörtgende Görünümü

A1 ve A2, iki temel değer alanını karşı karşıya getirmektedir: Toplumun ortaklaşa inşa ettiği “normal” davranış kalıpları ile bireyin ruhsal ve algısal hakikati. Bu karşıtlık, aynı zamanda epistemolojik bir çatışmadır: Kim gerçeği tanımlama hakkına sahiptir? Toplum mu, birey mi?

-A1 ve -A2 ise bu karşıtlığın kırılma ve çözümsüzlük alanını oluşturmaktadır. Toplumdan dışlanmış bireyin yalnızlığı ve bireyin gerçekliğinin bastırılması gibi sonuçlar burada yer almaktadır. Bu alanlar, birey-toplum ilişkisinde yabancılaşma, damgalama ve inkâr gibi travmatik sonuçlara işaret etmektedir.

3.2.5. Karanlık (umut kırıklığı) vs. aydınlık (umut)

Romanın başında Deborah’ın durumu çok karanlık ve umutsuzdur. Ancak tedavi süreci boyunca bir aydınlanma ve iyileşme süreci başlamaktadır. Bu karşıtlık, psikolojik mücadelelerde umudun ve inancın ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Eserin bu karşıtlıklar üzerine kurulu yapısı, yalnızca bir hastalık hikâyesi değil, aynı zamanda insan ruhunun direnme ve iyileşme gücü üzerine derin bir düşünce sunmaktadır. Joanne Greenberg’in “Sana Gül Bahçesi Vadetmedim” adlı otobiyografik romanı, Deborah’ın ruhsal hastalıkla mücadelesini, karanlıktan aydınlığa doğru yönelen bir içsel yolculuk olarak sunmaktadır. Bu bağlamda karanlık (umutsuzluk, yıkım, çaresizlik) ile aydınlık (umut, iyileşme, inanç) arasındaki karşıtlık, yalnızca bir duygu durumu değil, aynı zamanda anlatının temel anlamsal yapısını oluşturan bir eksendir. Bu ikilik, A. J. Greimas’ın göstergebilimsel dörtgeni kullanılarak yapısal bir biçimde çözümlendiğinde, romanın temel dramatik ve varoluşsal örgüsü daha net görünür hale gelmektedir.

Çizge 15. Deborah Blau’nun *Karanlık (Umut Kırıklığı) vs. Aydınlık (Umut) Zıtlığının Göstergebilimsel Dörtgende Görünümü*

A1’de Deborah’ın romanın başındaki ruhsal durumu, şiddetli iç çatışmalar, gerçeğin parçalanmış algılanışı, travmatik deneyimler ve sosyal dışlanmayla kuşatılmaktadır. Bu durum, karanlık metaforuyla anlatılmaktadır: kapalı kapılar, akıl hastanesinin duvarları, iç dünyadaki kaotik imgeler. *Karanlık* burada yalnızca görsel değil, aynı zamanda varoluşsal bir umutsuzluğun simgesidir.

S2’de Dr. Fried ile kurulan terapötik ilişki, Deborah’ın iç dünyasına anlam kazandırmaya başlaması, gerçeklikle yeniden bağ kurması ve iyileşmeye yönelik çabalarıyla birlikte yavaş yavaş “aydınlık” bir sürece geçilmektedir. *Aydınlık*, burada bilinçlenme, duygusal çözülme, kabul görme ve umut kavramlarıyla ilişkilidir.

-A1’de karanlık durumun salt yokluğu, otomatik olarak umuda karşılık gelmemektedir. Bazen birey, duygusal krizlerini bastırarak, yüzeysel bir denge yakalayabilmektedir. Bu, iyileşme değil, sorunun geçici olarak görünmez hale gelmesidir. Deborah’ın bazı anlarda yaşadığı “güvende olma” hissi bu kategoriye girmekte; fakat bu henüz gerçek bir aydınlık değildir.

-A2’de umudun ve iyileşmeye dair inancın kaybı, Deborah’ın zaman zaman doktoruyla kurduğu ilişkiyi reddetmesi, kendisini tamamen içe çekmesi ya da hayal dünyasına sığınmasıyla ortaya çıkmaktadır. Bu durumda karanlık hâkimdir ama aynı zamanda kişi mücadele gücünü de yitirmektedir. Bu, “aydınlığa kapalı bir kapanma” halidir.

4. Roland Barthes göstergebilimi

4.1. Gösterge anlam katmanları: düz anlam – yan anlam – mit

Greimas, yapısal ilişkileri ve öznenin yolculuğunu açıklarken; Roland Barthes, anlatıların altındaki kültürel ve ideolojik anlamları çözümlemektedir. Barthes’a göre yaşamda karşılaşılan her şey bir göstergedir ve bu göstergeler çözümlendiğinde anlam kazanmaktadır. Gösterge, “gösteren” (biçim) ve “gösterilen” (içerik) olmak üzere iki unsurdan oluşmaktadır (Barthes, 2016, s. 27-28). Görseller, beden hareketleri ve nesneler de belirli anlamlar taşımaktadır.

Barthes, göstergebilim alanının kurucularındandır ve postmodern düşüncenin erken temsilcileri arasında yer almaktadır. Düşünsel çizgisi yapısalcılıktan postyapısalcılığa uzanmakta, tek bir kurama indirgenmemektedir. 1957 tarihli *Mythologies* (Çağdaş Söylenler) adlı eserinde mitleri, kültürel anlamların yanı sıra ideolojik iletişim sistemleri olarak tanımlamaktadır. *Eléments de Sémiologie*, *Introduction à l’analyse structurale des récits* ve *Système de la Mode* gibi çalışmalarıyla göstergebilimin kuramsal temellerini geliştirmektedir. Ona göre gösteren ile gösterilen arasındaki ilişki anlamlandırma süreciyle kurulmakta; birey göstereni algıladığında zihninde gösterilen oluşmaktadır. Barthes, “düz anlam” (denotasyon) ve “yan anlam” (konotasyon) kavramlarını ortaya koyarak anlamın çok katmanlı doğasını açıklamaktadır. Düz anlam nesnel, yan anlam ise kültürel ve tarihsel bağlamla ilişkili bir düzlemi temsil etmektedir.

Barthes, anlamı açıklarken iki düzlemli bir yapıdan söz etmektedir: birinci düzlem düz anlamı, ikinci düzlem ise yan anlamı oluşturmaktadır. Ayrıca biçimselleştirme, yayıncılık, çoğulluk ve işlemsellik ilkeleriyle bir metnin biçimsel ve içeriksel çözümünü yapmaktadır (Gökarp, 1998, s. 364). Böylece göstergebilim, anlamın yalnızca görünür biçimlerde değil, yapısal ilişkiler içinde nasıl üretildiğini ortaya koymaktadır (Barthes, 2016, s. 111). Barthes’a göre gündelik yaşamda karşılaşılan her şey birer gösterge dizgesidir. Giyim, mobilya, sanat gibi olgular da bu dizgeye dâhil edilmekte; anlam taşıyan fakat

doğrudan iletişim amacı gütmeyen her unsur göstergebilimsel olarak çözümlenebilmektedir (Vardar, 2001, s. 88). Göstergebilim, bu yönüyle kültürel anlamları görünür kılmakta ve bireyin anlam dünyasını çözümlemektedir.

Barthes, göstergebilimin sorgulayıcı yapısını koruması gerektiğini vurgulamaktadır. Yan anlam göstergelerinin düz anlamdan türediğini, dolayısıyla anlamın bireysel deneyim ve bilgi birikimine göre değiştiğini belirtmektedir (Aylan, 2005, s. 10). Böylece göstergebilim, kesin yargılardan çok yoruma açık bir düşünsel alan hâline gelmektedir.

Dolayısıyla Barthes, dili anlam üretiminin merkezi bir unsuru olarak görmekte ve onu yalnızca bir iletişim aracı değil, düşüncenin ve kültürün taşıyıcısı olarak konumlandırmaktadır (Bircan, 2015, s. 36). Bu yaklaşımıyla göstergebilim disiplinine özgün bir kuramsal derinlik kazandırmaktadır.

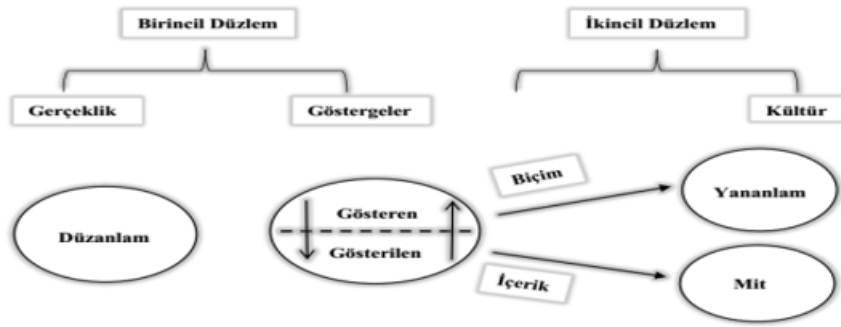
4.2. Roland Barthes'a göre mit çözümlemesi

Göstergebilimsel yaklaşım, bir metnin ya da görsel öğenin yüzeydeki açık anlamından ziyade, bu yüzeyin ardında gizli kalan veya örtük biçimde iletilen anlamları açığa çıkarmayı amaçlamaktadır. Başka bir deyişle, göstergebilim yalnızca bir ifadenin ne anlama geldiğini değil, bu anlamın nasıl yapılandırıldığını ve toplumsal bağlamda ne tür işlevler üstlendiğini sorgulamaktadır. Bu yöntem, iletişim amacı taşıyan tüm metinlerde yer alan işaretleri, simgeleri ve anlam ilişkilerini incelemekte; odak noktasını anlamın sabit içeriğinden çok, üretim sürecine kaydırmaktadır.

Bu bağlamda yapılan çalışmalarda öncelikle doküman incelemesi gerçekleştirilmekte, ardından göstergebilimsel çözümleme yöntemiyle elde edilen veriler, tablolar ve şekillerle desteklenmektedir. Eserden seçilen kavramlar, Fransız göstergebilimci Roland Barthes'ın kuramsal çözümleme modeli doğrultusunda çözümlenmektedir. Bu çözümlemelerde, metin yer alan göstergelerin içerdiği anlamlar, kültür ile bağlantıları ve mitlerle ilişkileri dikkate alınarak değerlendirilmektedir.

Barthes'ın kuramında merkezi bir yere sahip olan “mit” kavramı, toplumsal yaşam içinde bireyler tarafından değil, toplumlar tarafından üretilen ve gerçekliğe ilişkin temsili anlatılar biçiminde ortaya çıkan yapılardır. Örneğin, “Almanlar disiplinelidir” ya da “Fransızlar kibardır” gibi genelleştirici söylemler, modern çağın mit örnekleri arasında yer almaktadır. Bu tür mitler, belirli kültürel kodlar aracılığıyla yaygınlaşmakta ve zamanla kolektif hafızada yer edinerek kültürel sabitelere dönüşebilmektedir.

Barthes'a göre mitler, egemen ideolojilerin taşıyıcısı konumunda olan ve bu ideolojileri yeniden üreterek meşrulaştıran sembolik anlam sistemleridir (Barthes, 2014, s. 45). Bu yönüyle mitler, bireylerin düşünsel çerçevelerini şekillendirmekte, davranış kalıplarını belirlemekte ve toplumsal normların yeniden üretiminde etkili olmaktadır. Dolayısıyla, mitler yalnızca kültürel anlatılar olarak değil, aynı zamanda ideolojik işlevler üstlenen güçlü söylem mekanizmaları olarak değerlendirilmektedir.

Çizge 16. Barthes'ın Anlamlandırma Şeması (Fiske, 2003, s. 120).

Barthes, anlamın yalnızca göstergeler aracılığıyla değil, eğretilme (metaphor) ve düzdeğişmece (metonymy) gibi zihinsel süreçlerle de üretildiğini vurgulamaktadır. Eğretilme, farklı kavramlar arasında benzetmeye dayalı bir ilişki kurarak soyut olanı somutla açıklamaktadır; düzdeğişmece ise aynı düzlemdeki öğeler arasında bağlantı kurarak anlamı yapılandırmaktadır. Örneğin “taç”, yalnızca bir nesneyi değil, onun temsil ettiği iktidar ve meşruiyet sistemini simgelemektedir.

Barthes'a göre mit, tıpkı dil gibi işleyen bir anlam sistemi olarak görülmektedir. Mitler, toplumsal yaşam biçimlerini doğrudan değil, örtük biçimde aktarmakta ve ideolojik yapıları yeniden üretmektedir. Bu nedenle mitin özü, ilettiği mesajda değil, mesajın biçiminde aranmaktadır. Mitler, gerçekliği temsil etmekten çok onu yeniden kurgulamakta, böylece toplumsal düzeni doğal ve sorgulanamaz hâle getirmektedir.

Barthes'ın düşüncesinde ideoloji, dilin içinde işleyen bir güç olarak değerlendirilmektedir. Dil, yalnızca iletişim aracı değil; iktidar ilişkilerini sürdüren bir yapı olarak görülmektedir. Mitler de bu dilsel mekanizma sayesinde toplumsal değerleri meşrulaştırmakta ve bireylere değişmez gerçeklikler olarak sunmaktadır.

Sonuç olarak, Barthes'a göre mit, yalnızca kültürel bir anlatı değil; ideolojik ve politik bir söylem biçimi olarak işlev görmektedir. Göstergebilimsel çözümleme, mitlerin bu gizli yapısını açığa çıkarmakta ve bireyin gerçekliği sorgulamasına olanak tanımaktadır. (Barthes, geçirdiği trafik kazası sonucu 65 yaşında Paris'te yaşamını yitirmiştir.)

4.2.1. Sana Gül Bahçesi Vadetmedim romanını oluşturan çatı göstergelerin mit çözümlemesi

Gösterge	Düz Anlam	Yan Anlam	Mit (Toplumsal Anlam)
Gül Bahçesi	Güzel, huzurlu bir yer	Psikolojik iyilik, ideal yaşam	Toplumsal herkese mutluluk vadettiği “normal yaşam” yalanı
Yr	Hayal ürünü ülke	Kaçış, savunma, koruma	Ruhsal hastalıkların sadece delilik değil, anlamlı bir yapı olduğu miti
Akıl Sağlığı	Rasyonel, kontrollü birey	Toplumca kabul görme	“Normal” bireyin idealize edilmesi
Hastalık	Dengesizlik, bozukluk	Dışlanma, yalnızlık	Hastalığın damgalanma aracı olarak kullanılması

Çizelge 2: Romandaki çatı göstergelerin çözümlemesi

Romanda “gül bahçesi” göstergesi, bireyin özlemini duyduğu içsel huzur ve psikolojik iyilik hâlini simgeleyen çok katmanlı bir anlatı ögesi olarak kullanılmaktadır. Başlangıçta doğayla ilişkili bir estetik unsurken, zamanla Deborah'ın zihninde idealize edilmiş, ulaşılması güç bir yaşam biçiminin simgesine dönüşmektedir. Bu bağlamda “gül bahçesi”, toplumun yalnızca uyum gösteren bireylere sunduğu sahte mutluluk vaadini temsil etmekte; modern toplumun eşit huzur ve mutluluk sunduğu yönündeki ideolojik yanılsamayı açığa çıkarmaktadır.

“Yr” adlı hayali ülke, Deborah'ın zihninde kurduğu, yalnızca ona ait bir sığınak ve varoluş alanıdır. Başlangıçta bir oyun gibi beliren bu dünya, zamanla bireyin ruhsal kırılmalarıyla şekillenen bir iç evrene dönüşmektedir. Yr, hem kaçış hem de direniş alanı olarak bireyin kendilik algısını koruma işlevi görmektedir. Toplum tarafından “delilik” olarak damgalansa da, aslında alternatif bir bilinç biçimini temsil etmektedir. Bu yönüyle Yr miti, deliliğin yıkım değil, anlam üretme ve varoluşu yeniden kurma biçimi olabileceğini göstermektedir.

“Akıl sağlığı” göstergesi, romanda toplumsal kabulün ölçütü olarak sunulmaktadır. Sağlıklı birey, duygularını kontrol eden, uyum sağlayan ve üretken kişi olarak idealize edilmekte; bu normun dışında kalanlar dışlanmaktadır. Böylece “akıl sağlığı”, tıbbi bir durumdan çok, ideolojik bir norm hâline gelmekte ve birey üzerinde baskı kurmaktadır.

“Hastalık” göstergesi ise yalnızca biyolojik bir bozukluk değil, aynı zamanda toplumsal damgalamanın aracı olarak işlenmektedir. Deborah'ın hastalığı, çevresince ahlaki ve sosyal bir eksiklik olarak görülmekte, bu da onun toplumdan dışlanmasına yol açmaktadır. Roman bu mit üzerinden, hastalığın bireyi “öteki” konumuna iten kültürel bir araç hâline geldiğini göstermektedir.

Genel olarak roman, delilik, hastalık ve normallik kavramları etrafında modern toplumun bireyi nasıl tanımlayıp dışladığını görünür kılmakta; Barthes'ın mit kuramı aracılığıyla bu ideolojik kodların eleştirisini sunmaktadır.

4.2.2. Delilik miti

“Sana Gül Bahçesi Vadetmedim” romanında “delilik”, sadece psikiyatrik bir durum olarak değil; kimlik, toplumsal norm, sınır ihlali ve bireysel özerklik gibi temaların bir simgesi hâline gelmektedir. Yani düz anlamıyla akıl hastalığı olmanın ötesinde, “delilik”, toplumun dayattığı normal sınırlarına uymama durumunu resmî kurumlarla (hastane, doktor, toplumun diğer aktörleri) çatışan, dışlanan, bastırılan bireysel gerçeklik olarak işlev görmektedir.

Romandaki anlatı biçimi, okuyucuya “deliliğin” içsel dünyasını doğrudan yaşatmayı hedeflemekte; karakter Deborah'ın düşsel dünyasına sığınması (“Yr Krallığı” gibi hayali/fantezi evrenleri), çevresiyle yaşadığı iletişimsizlik, kimlik kaybı gibi deneyimler aracılığıyla deliliğin metaforik yanını güçlü biçimde hissettirmektedir.

Anlam Katmanı	Açıklama	Roman İçindeki Temsili
Düz Anlam	Psikolojik bozukluk, ruhsal hastalık	Deborah karakterinin psikiyatrik hastanede tedavi görmesiyle delilik hali betimlenmektedir.
Yan Anlam	Toplumsal dışlanma, marjinalleşme	Delilik, toplumun normlarına uymayan bireylerin özellikle kadınların dışlanması ve damgalanması olarak kodlanmaktadır.
Düz Değişmece	Ataerkil baskıya karşı ruhsal parçalanma	Deborah'ın akıl hastanesinde yaşadığı süreç, bireyin toplumsal baskıya uğradığında maruz kaldığı psikolojik çözülmenin metaforu olarak ele alınmaktadır.
Eğretileme	Kadınlık, itaatsizlik ve yalnızlık temalarıyla ilişkilendirilmesi	Delilik, itaat etmeyen kadınların toplumsal kontrol mekanizması tarafından dışlanmasının ve sindirilmesinin sembolü olarak kullanılmaktadır.
İnşa Edilen Mit	“Duygusal kadın = dengesiz = deli” kalıbının toplumsal ideoloji olarak sabitlenmesi	Delilik miti, kadınların özgürlük taleplerinin bastırılması için kullanılan bir toplumsal kontrol aracı olarak yeniden üretilmektedir.

Çizelge 3: Delilik miti

Kitabın tanıtım metninde geçen “Deborah kimlik kavramını yitirip içine kapanmış, zengin düşlemi ve mizah duygusuyla yarattığı kendi düşsel dünyasına sığınmıştır” ifadesi, deliliğin yalnızca hastalık hâli değil; bir kaçış, içsel korunaklılık ve hatta bir tür direniş biçimi olarak konumlandırıldığını göstermektedir.

4.2.3. Kadınlık miti

Kadınlık miti, romanda toplumsal cinsiyet normlarının kadın kimliği üzerindeki belirleyici etkilerini çözümlemek için kuramsal bir çerçeve teşkil etmektedir. Deborah'ın deneyimleri bağlamında ortaya konan bu mit, kadınlık algısının ataerkil ideolojiler tarafından nasıl yapılandırıldığını ve kadın bedeninin, davranışlarının toplumsal düzenin korunması adına nasıl disipline edildiğini göstermektedir. Bu bağlamda, kadınlık miti, cinsiyet temelli iktidar ilişkilerinin yeniden üretildiği ve sürdürüldüğü bir kavramsal araç olarak işlev görmektedir.

Anlam Katmanı	Açıklama	Roman İçindeki Temsili
Düz Anlam	Biyolojik ve toplumsal cinsiyet kimliği	Deborah'ın kadın kimliği ve bu kimliğin getirdiği toplumsal roller roman boyunca ele alınmaktadır.
Yan Anlam	Toplumsal baskılar ve cinsiyet normları	Kadınlık, toplumsal beklentiler doğrultusunda şekillenen, kısıtlayıcı ve sınırlandırıcı bir rol olarak tasvir edilmektedir.
Düz Değişmece	Kadınlık üzerinden özgürlük arayışının simgelenmesi	Deborah'ın bireysel kimlik arayışı ve toplumsal normlarla çatışması metaforik olarak kadınlığın yeniden tanımlanmasını ifade eder.
Eğretileme	Kadınlık ile özgürlük ve bağımsızlık temalarının iç içe geçmesi	Kadın olmanın getirdiği kısıtlamalarla mücadele ve itaatsizlik arasında anlam ilişkisi kurulmaktadır.
İnşa Edilen Mit	Kadınlık “itaatkar”, “duygusal” ve “sorumlu” gibi özelliklerle tanımlanır	Toplum tarafından kadın kimliğine yüklenen bu kalıplar, Deborah'ın deneyimleriyle sorgulanmakta ve dönüştürülmektedir.

Çizelge 4: Kadınlık mitinin anlam katmanları

Roman, kadınlık kavramını geleneksel cinsiyet rollerinin sorgulanması ve dönüşümü bağlamında ele almakta, Deborah karakteri aracılığıyla bu mitin hem bireysel hem de toplumsal düzeyde nasıl yeniden üretildiğini ve çatışma yarattığını göstermektedir.

4.2.4. Toplumsal dışlanma miti

Toplumsal dışlanma miti, romanın ideolojik çözümlemelerde normatif toplumsal düzenin sınırları dışında kalan bireylerin nasıl sistematik biçimde ötekileştirildiğine ilişkin eleştirel bir perspektif sunmaktadır. Deborah'ın maruz kaldığı sosyal izolasyon ve damgalanma süreçleri, bu mit aracılığıyla toplumsal normların korunması ve iktidarın sürekliliğinin sağlanması için kullanılan dışlama mekanizmaları olarak kavramsallaştırılır. Dolayısıyla, toplumsal dışlanma miti, bireysel patolojilerin ötesinde, yapısal ve ideolojik bir işlev üstlenir.

Anlam Katmanı	Açıklama	Roman İçindeki Temsili
Düz Anlam	Bireyin toplumdaki soyutlanması	Deborah'ın çevresi tarafından dışlanması ve yalnız bırakılması olarak betimlenmektedir.
Yan Anlam	Marjinalleşme ve ötekileştirme	Delilik etiketiyle damgalanan bireyin toplum normlarının dışında bırakılması, toplumsal normların sürdürücüsü olarak işlev görmektedir.
Düz Değişmece	Bireyin kimlik kaybı ve parçalanması	Deborah'ın sosyal izolasyonu, kimlikser erozyon ve yabancılaşmanın metaforu olarak kullanılmaktadır.
Eğretileme	Norm dışı davranışların toplumsal yaptırımla doğrudan ilişkilendirilmesi	Dışlanma, normlara uymamanın doğal sonucu olarak ele alınmakta ve toplumsal düzenin korunması için bir araç olarak kullanılmaktadır.
İnşa Edilen Mit	Dışlanma, normallığın karşıtı olarak sabitlenir	Toplum, marjinal bireyleri dışlayarak kendi normlarını meşrulaştırmakta ve güçlendirmektedir.

Çizelge 5: Toplumsal dışlanma mitinin anlam katmanları

Toplumsal dışlanma miti, romanda bireyin toplumdaki yerinin belirlenmesi ve kontrolü bağlamında önemli bir işlev görmektedir. Deborah'ın deneyimi, dışlanmanın sadece bireysel bir sorun değil, aynı zamanda ideolojik bir mekanizma olduğunu ortaya koymaktadır.

4.2.5. İtaatsizlik Miti

İtaatsizlik miti, romanda bireysel ve toplumsal direniş biçimlerinin hegemonik² iktidar tarafından nasıl suç sayıldığını ve patolojize edildiğini çözümlemek üzere önemli bir kavramsal araçtır.

Anlam Katmanı	Açıklama	Roman İçindeki Temsili
Düz Anlam	Otoriteye veya toplumsal kurallara karşı gelme	Deborah'ın toplumsal normlara ve aile baskısına karşı çıkışı.
Yan Anlam	Aykırı, marjinal veya tehlikeli davranış olarak algılanması	Deborah'ın itaatsizliği, kadınların özgürlük ve özerklik arayışlarının simgesi olarak yorumlanmaktadır.
Düz Değişmece	Özgürlük mücadelesinin ve toplumsal normlara karşı direnişin metaforu	Deborah'ın direnişi, bireysel ve toplumsal düzeydeki çatışmanın sembolü olarak işlev görür.
Eğretileme	İtaatsizliğin toplumsal ve psikolojik baskılarla bağlantısı	Deborah'ın itaatsizliği, toplumsal kontrol ve baskının görünür hale geldiği bir gösterge olarak ele alınır.
İnşa Edilen Mit	İtaatsizlik, toplum tarafından 'anormal' ve 'zararlı' bir durum olarak kodlanır	Kadınların itaatsizliği "delilik" miti aracılığıyla meşrulaştırılır ve denetlenir.

Çizelge 6: İtaatsizlik mitinin anlam katmanları

Deborah'ın toplumsal normlara karşı duruşu, bu mit aracılığıyla 'anormallik' ve 'tehlike' kategorileriyle ilişkilendirilerek, ataerkil sistemin kadınları kontrol altına alma stratejileri biçiminde yeniden üretilir. Bu bağlamda, itaatsizlik miti, güç ilişkilerinin sürdürüldüğü ve meşrulaştırıldığı ideolojik bir yapıyı ifade etmektedir.

5. Tartışma, sonuç ve öneriler

Bu çalışma kapsamında Joanne Greenberg'in Sana Gül Bahçesi Vadetmedim adlı romanı, Roland Barthes'ın mit kuramı, A. J. Greimas'ın Eyleyenler Şeması ve Göstergebilimsel Dörtgeni aracılığıyla çözümlenmiştir. Bu çok katmanlı göstergebilimsel yaklaşım, romanın hem yapısal hem de ideolojik düzeylerini görünür kılmaktadır.

Greimas'ın Eyleyenler Şeması, metindeki eyleyenlerin (özne, nesne, gönderen, yardımcı, engelleyici) ilişkilerini belirlemede etkili bir araç olmuştur. Deborah'ın akıl hastanesine yatışı, ailesiyle ve toplumla yaşadığı çatışmalar, öznenin (Deborah'ın) içsel huzura ulaşma yönündeki anlatı izlencesini biçimlendirmektedir. Bu süreçte yardımcı eyleyenler (Dr. Fried, terapi süreci, sanatsal ifade biçimleri) Deborah'ın dönüşümünü desteklerken, engelleyici eyleyenler (toplumsal

² Hegemonya (Yunanca ἡγεμονία, *hēgemonía*), bir sistem içerisindeki bir elemanın diğerlerinden üstün, baskın olduğunu belirtir. Marksist teoride daha teknik ve has olarak kullanılmıştır. Antonio Gramsci'nin eserlerinde baskın sınıfın boyun eğenlerin izniyle gücü kazanması olarak bahsedilmiştir. Zoraki bir yönetim olmayan hegemonya daha çok burjuvazi değerlerine göre işleyen kültürel ve ideolojik bir metot olarak anlaşılır. Politik ve ekonomik boyutu vardır: müsaade; maaş, ücret artması ve politik veya sosyal reform ile idare edilebilir. ("Hegemonya", 2025).

yargılar, aile baskısı, sessizlik ve inkâr) öznenin ilerleyişini zorlaştırmaktadır. Böylece eyleyenler modeli, karakterlerin işlevsel rollerini ve anlatıdaki dönüşüm süreçlerini sistematik biçimde ortaya koymaktadır.

Greimas'ın Göstergebilimsel Dörtgeni ise metindeki karşıtlıkları, özellikle “delilik/akıl sağlığı”, “gerçeklik/hayal”, gibi ikili yapıları çözümlemek için kullanılmıştır. Bu çözümleme, anlatıda anlamın nasıl kutuplaştığını, bu karşıtlıkların nasıl dönüştüğünü ve Deborah'ın içsel çatışmasının nasıl ideolojik bir zemine oturduğunu göstermektedir.

Barthes'ın mit kuramı ise yapısal çözümlemeye ideolojik bir derinlik kazandırmıştır. Barthes'a göre mit, tarihsel olanı doğal gösteren ideolojik bir söylem biçimidir. Bu çerçevede “delilik” göstergesi, yalnızca bireysel bir rahatsızlık değil, toplumsal normlara uymayan bireyin dışlanması anlamına gelmektedir. Böylece “duygusal kadın = deli” biçimindeki ataerkil mit yeniden üretilmekte; delilik, toplumsal düzenin kadınları denetleme aracına dönüşmektedir.

Romanın başlığındaki “gül bahçesi” göstergesi, yüzeyde huzur ve iyileşmeyi simgelerken, derin yapıda toplumun bireye dayattığı sahte mutluluk ve uyum ideallerini temsil etmektedir. “Yr” adlı hayali ülke ise Deborah'ın bilinç dünyasında bir sığınak ve aynı zamanda ideolojik baskılara karşı zihinsel bir direniş alanı olarak işlev görmektedir.

Roman yalnızca bireysel bir “delilik” anlatısı değil; akıl, normallik, cinsiyet, özgürlük ilişkilerini açığa çıkaran çok katmanlı bir metin olarak değerlendirilmiştir. Barthes'ın mit kuramı, Greimas'ın yapısal modelleriyle birleştiğinde, metindeki göstergelerin hem anlamsal hem de ideolojik düzeylerini bütüncül biçimde ortaya koymuştur.

Benzer göstergebilimsel çözümlemelerin özellikle kadın temsilleri, ruh sağlığı söylemleri, toplumsal normlar ve kimlik temaları üzerine uygulanması; edebiyat, psikoloji ve sosyoloji arasında disiplinlerarası yeni açılımlar sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Aylan, T. (2005). *Göstergebilim ve bir söylem biçimi olarak sinema*. [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Barthes, R. (1957). *Mythologies*. Éditions du Seuil.
- Barthes, R. (2014). *Çağdaş söylenler* (T. Yücel, Çev.). Metis Yayınları.
- Barthes, R. (2016). *Göstergebilimsel serüven* (Rifat, M. & Rifat, S. Çev.). Yapı Kredi Yayınları.
- Bertrand, D. (2000). *Précis de sémiotique littéraire* (1st ed.). Nathan Université
- Bircan, U. (2015). Roland Barthes ve Göstergebilim, *Dicle Üniversitesi: Edebiyat Dergisi*, 13(26), 17-41.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative research journal*, 9(2), 27-40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Courtés, J. (1991). *Analyse sémiotique du discours* (1st ed.). Hachette Université Press.
- Courtés, J. (1995). *Du lisible au visible*. De Boeck Université.
- Foucault, M. (2006). *History of Madness* (J. Murphy & J. Khalfa. Çev.). Routledge.
- Gökarp, G. G. (1998). Göstergebilim Açısından Bir Şiir Değerlendirmesi: “Bir Sözlükte Kitap Adları”. *Prof. Dr. Dursun Yıldırım Armağanı*, (Ed. Metin Özarslan-Özkul Çobanoğlu), *Çukurova üniversitesi: Türkoloji araştırmaları dergisi*, Pars yılı, 363-378.
- Greenberg, J. (1989). *Sana gül bahçesi vadetmedim* (29. basım). Metis Yayınları.
- Greimas, A. J. & Courtes, J. (1979). *Sémiotique dictionnaire raisonne de la theorie du langage*. Hachette.
- Günay, V. D. (2013). *Söylem çözümlemesi* (1. Basım). Papatya Yayıncılık.
- Hegemonya (10 Kasım 2025). Wikipedia içinde. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Hegemonya>.
- Klinkenberg, J. M. (2000). *Genel göstergebilimin özeti* (1. Basım). De Boeck Press.
- Rifat, M. (1996). *Homo semioticus* (1. Basım). Yapı Kredi Yayınları.
- Rifat, M. (1999). *Gösterge eleştirisi* (1. Basım). Kaf Yayınları.
- Rifat, M. (2005). *20. yüzyılda dilbilim ve göstergebilim kuramları* (1. Basım). Yapı Kredi Yayınları.
- Vardar, B. (2001). *Dilbilimin temel kavram ve ilkeleri* (2. Basım). Multilingual Yayıncılık.
- Wach, E. & Ward, R. (2013). Learning about qualitative document analysis. *IDS Practice paper in brief, ILT Brief*, 13, 1-

10.

Yücel, Tahsin (2015). *Yapısalcılık*. Can Sanat Yayınları.